

Sveriges ekonomi

Statistiskt perspektiv

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

Ur innehållet:

Historiskt höga tillväxttal 2010.....sid 3

Aktiviteten i den svenska ekonomin var fortsatt hög fjärde kvartalet i föl och medförde att BNP-tillväxten uppgick till 5,5 procent helåret 2010. Det är det högsta tillväxttalet sedan rekordåret 1970, då den var 6,5 procent. Fjärde kvartalet 2010 var det återigen näringslivet produktion som utgjorde den främsta drivkraften i den återhämtning i ekonomin som pågått sedan hösten 2009. En tendens är dock att produktionsökningarna har dämpats inom flera branscher och hushållen ser ut att hålla hårdare i plånböckerna.

Nedgången i näringslivet återhämtad.....sid 14

Utvecklingen inom näringslivets produktion fjärde kvartalet har stora likheter med det tredje, men med skillnaden att öknings-takten i produktionen mattats av en del. Fjärde kvartalet ökade näringslivets produktion med 1,8 procent efter ökningarna med 2,7 procent både andra och tredje kvartalet. Dämpningen gäller för de flesta branscher. Hela nedgången i näringslivet under finanskrisen är nu återhämtad.

Hushållens skulder fortsätter att öka kraftigtsid 22

Det pågår en intensiv diskussion i Sverige om hushållens skuldsättning och följderna om inte utlåningen till hushållen dämpas. I en temaartikel diskuteras denna problematik i ett internationellt perspektiv.

Nummer 1•2011

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Internationell utblick.....	4
Export och import.....	5
Konsumtion.....	8
Bruttoinvesteringar.....	11
Näringsliv.....	14
Arbetsmarknad.....	19
Hushållens förmögenhet och skuldsättning.....	22
Banksektorns balansomslutning.....	26
Egnahemsposten i KPI.....	30
Summary.....	32

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se. Välj Hitta statistik, SCB-Indikatorer.

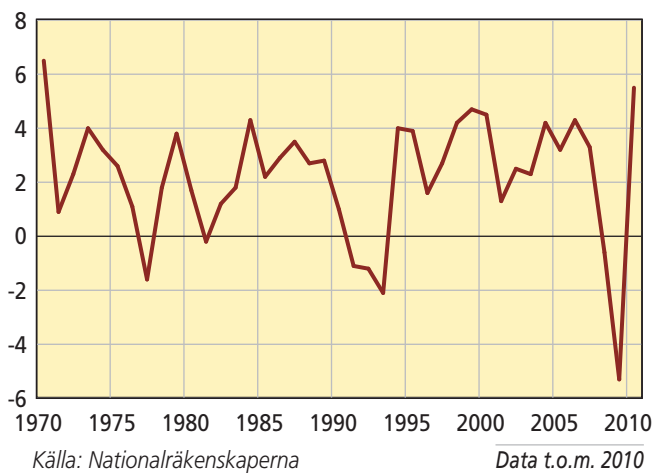
Sammanfattning

Historiskt höga tillväxttal 2010

Aktiviteten i den svenska ekonomin var fortsatt hög fjärde kvartalet i föl och medförde att BNP-tillväxten uppgick till 5,5 procent helåret 2010. Det är det högsta tillväxttalet sedan rekordåret 1970, då den var 6,5 procent. Fjärde kvartalet 2010 var det återigen näringslivet som utgjorde den främsta drivkraften i den återhämtning i ekonomin som pågått sedan hösten 2009. En tendens är dock att produktionsökningarna har dämpats inom flera branscher och hushållen ser ut att hålla hårdare i plånböckerna.

BNP

Årlig volymutveckling, procent

Hushållen fortsatte att öka sina konsumtionsutgifter i hög takt fjärde kvartalet, med 1,0 procent jämfört med kvartalet innan. Det innebar som på så många andra områden i ekonomin en viss dämpning i utvecklingen från tredje kvartalet. Konsumtionen i Sverige fortsätter att öka betydligt starkare än i övriga EU. Bilinköpen var liksom tidigare den enskilt starkaste drivkraften till konsumtionsökningen, men en dämpning här tycks nu vara på gång. Andra poster i hushållsbudgeten som stigit kraftigt är resor och energikostnader. En minskad försäljningsvolym tre månader i följd (nov–jan) för detaljhandeln indikerar i nuläget en försiktigare attityd hos hushållen. Återigen har hushållen minskat sitt sparande för att finansiera sin konsumtion.

Fasta bruttoinvesteringar ökade med 6,3 procent under helåret 2010. Kraftig ökning av bostads- och maskininvesteringar fjärde kvartalet bidrog till ett starkt avslut på året. Investeringsvolymen är på väg tillbaka mot nivån innan den kraftiga nedgången under 2008–2009. Tillsammans med lagerinvesteringarna bidrog fasta bruttoinvesteringarna till

en betydande del av tillväxten i ekonomin fjärde kvartalet.

Den svenska utrikeshandeln avslutade 2010 med betydligt högre handelsvolym än 2009. Den kraftiga uppgången i handelsvolymerna för svensk utrikeshandel 2010 var ändå bara i linje med utvecklingen för världshandeln. Den ökade handeln under förra året innebär att handelsvolymerna nu är uppe på nästan samma nivåer som innan krisen. Exportnettot bidrog med 1,1 procentenheter till BNP-tillväxten fjärde kvartalet vilket är det största bidraget sedan första kvartalet 2006.

Utvecklingen inom näringslivets produktion fjärde kvartalet har stora likheter med det tredje, men med skillnaden att ökningstakten i produktionen mattats av en del. Fjärde kvartalet ökade näringslivets produktion med 1,8 procent efter ökningarna med 2,7 procent både andra och tredje kvartalet. Dämpningen gäller för de flesta branscher. Hela nedgången i näringslivet under finanskrisen är nu återhämtad. Även sysselsättningen inom näringslivet har fortsatt att öka och i något högre takt än tredje kvartalet. Sammantaget leder detta till att produktiviteten fortsatt att öka i hög takt fjärde kvartalet. Mellan helåret 2009 och 2010 ökade arbetsproduktiviteten i näringslivet med 3,6 procent.

Utvecklingen på hela arbetsmarknaden var fortsatt positiv fjärde kvartalet. Sysselsättningen ökade för både kvinnor och män samtidigt som arbetslösheten minskade något. Antalet vakanser och lediga jobb inom den privata sektorn ökade alltjämt, men i en avtagande takt. Det kanske mest intressanta i utvecklingen på arbetsmarknaden är den relativa arbetslöshetens långsamma nedgång i relation till sysselsättningens ökning. Arbetskraften, det vill säga summan av sysselsatta och arbetslösa, har ökat under hela den senaste krisperioden. Sedan det sista kvartalet 2008 har arbetskraften i åldern 15–74 år ökat med 1,4 procent.

Sveriges Ekonomi – statistiskt perspektiv innehåller även tre temaartiklar. I den första artikeln diskuteras problematiken kring hushållens skuldsättning och följderna om inte utlåningen dämpas. I en annan artikel studeras ett antal mindre länder där banksektorernas balansräkningar expanderat kraftigt i relation till BNP. Den avslutande artikeln beskriver en justering av beräkningsmetoden för egnahemsposten i KPI som infördes i januari 2010. I ett längre tidsperspektiv hade den nuvarande metoden gett relativt stora skillnader i utfall jämfört med den tidigare.

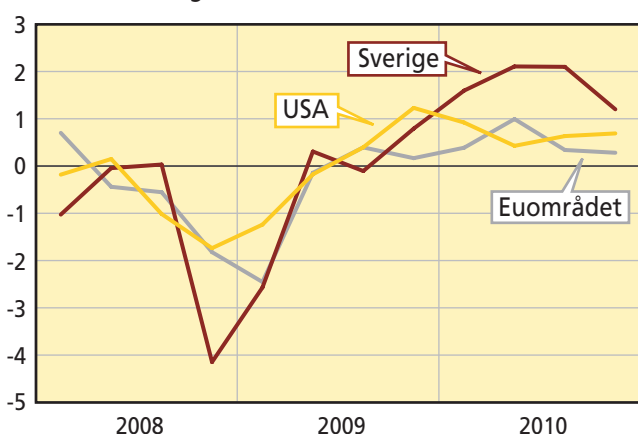
Återhämtning och tillväxt

Återhämtning efter finanskrisen präglade den globala ekonomin under 2010. BNP-tillväxten har emellertid kommit med skilda farter i olika delar av världen. Sverige och USA är uppe på BNP-nivåer som förelåg innan krisen. Euroområdet däremot har genomgående haft en långsammare återhämtning och har således en bit kvar till nivåerna innan krisen. Kina, Indien och andra tillväxtekonomier har ökat tillväxttakten med en hotande överhettning och stigande inflation som följd.

Efter finanskrisen har den globala ekonomin stabiliserats och åter visat tillväxt i BNP. Vändningen kom i mitten av år 2009 och sedan dess har flera länder återhämtat fallet och är uppe på de nivåer för BNP som rådde innan krisen. Det finns dock orosmoln på den globala himlen i form av kvarstående obalanser i utrikeshandeln mellan länder. Obalanserna som byggts upp över en längre tidsperiod har inneburit att vissa ekonomier sitter på stora statsskulder och statsbudgetunderskott. Återhämtningen för sysselsättning och arbetslöshet släpar också efter. I såväl Europa som USA har förbättringen varit endast marginell ifrån tidigare bottenivåer efter finanskrisen. Ett annat orosmoln är stigande energi- och råvarupriser som riskerar att driva upp inflationen och inflationsförväntningar i många länder. Behovet av åtstramande åtgärder i ett för tidigt skede för ekonomierna innan tillväxten anses tillräckligt uthållig riskerar att försvåra återhämtningen.

BNP

Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal. Säsongsrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Sjunde kvartalet i rad med BNP-tillväxt i USA

Den amerikanska ekonomin har vuxit sju kvartal i rad och var i och med fjärde kvartalets BNP-tillväxt på 2,8 procent¹ uppe på samma BNP-nivåer som innan krisen. För fjärde

kvartalet var det i huvudsak exportnettot som drog upp BNP och det med 3,4 procentenheter. Exportvolymerna steg samtidigt som importen till USA sjönk jämfört med kvartalet innan. Även hushållskonsumtionen och de fasta bruttoinvesteringarna (exklusive bostäder) utvecklades starkt och bidrog till fjärde kvartalets amerikanska BNP-tillväxt. Den återhållande effekt på fjärde kvartalets BNP kom främst från företagens lagerinvesteringar som gav ett negativt bidrag på 3,1 procentenheter. Men BNP-tillväxten i ekonomin var inte tillräckligt stor för att få bukt med den förhållandevis svaga sysselsättningen. Den höga arbetslösheten sjönk marginellt till 9,4 procent fjärde kvartalet.

Svaga tillväxttal i euroområdet

Bruttonationalprodukten i euroområdet växte med 0,3 procent fjärde kvartalet jämfört med kvartalet innan (ej årstakt). Den genomsnittliga BNP-tillväxten för perioden 1995–2010 uppgick för euroområdet till 0,41 procent. Hushållskonsumtionen och exporten ökade med 0,4 procent respektive 1,8 procent och var de delar som bidrog positivt till BNP-tillväxten fjärde kvartalet. Importen till euroområdet ökade med 1,1 procent jämfört med kvartalet innan.

I flera ekonomier i Europa minskade BNP under fjärde kvartalet jämfört med kvartalet innan. Storbritanniens BNP sjönk med 0,6 procent fjärde kvartalet. Det kalla vädret under kvartalet bedöms ha hållit tillbaka Storbritanniens BNP med 0,5 procentenheter. Även Danmark och Portugal redovisade säsongrensade en negativ BNP-tillväxt för fjärde kvartalet. Svagast var emellertid utvecklingen i Grekland där BNP krympte med 6,6 procent på årsbasis. Jämfört med fjärde kvartalet 2009 hade Sverige den starkaste BNP-tillväxten i Europa med en uppgång på 7,3 procent.

Hög kinesisk tillväxt

Den kinesiska ekonomin växte med 10,3 procent för helåret 2010, vilket var en ökning av fjolårets höga tillväxttakt på 9,2 procent. Över hälften av Kinas BNP-tillväxt 2010 utgörs av fasta bruttoinvesteringar och endast 8 procent kommer från nettoexporten. Den kinesiska regeringen har nyligen sänkt tillväxtmålet för ekonomin till 7 procent för femårsperioden till 2015.

Indiens BNP steg 8,2 procent på årsbasis fjärde kvartalet, medan Japans BNP sjönk med 0,3 procent för fjolårets fjärde kvartal jämfört med det tredje kvartalet. Den japanska exporten och privatkonsumtionen sjönk medan den offentliga konsumtionen steg något.

¹ Kvartalstakt uppräknat till årstakt enligt amerikansk standard.

Globala nyckeltal, helår

	2009	2010
Global BNP-utveckling	-0,6	5,0
BNP-utveckling i utvecklade ekonomier	-3,4	3,0
BNP-utveckling i tillväxt- och utvecklingsländer	2,6	7,1
KPI i utvecklade ekonomier	0,1	1,5
KPI i tillväxt- och utvecklingsländer	5,2	6,3
Världshandel, volymförändring varor och tjänster	-10,7	12,0

Källa: IMF, World Economic Outlook

Global konjunkturförbättring under 2010

Den globala BNP-utvecklingen förbättrades avsevärt under 2010 i såväl utvecklade ekonomier som i tillväxtländer. Inflationstakten ökade och aktiviteten i världshandeln tog fart.

Kontaktperson: Martin Daniels, 08-506 942 64

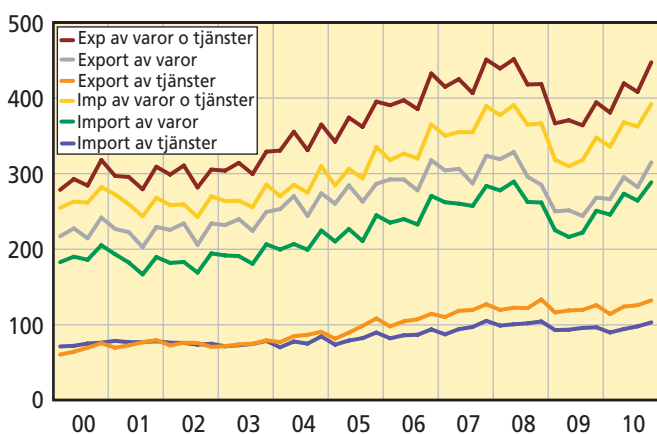
Export och import

Exportnettot bidrog starkt till BNP-tillväxten

De svenska utrikeshandelsvolymerna var betydligt högre 2010 än 2009, men den kraftiga uppgången var ändå bara i linje med utvecklingen för världshandeln. Den ökade handeln under förra året innebär att handelsvolymerna nu är uppe på nästan samma nivåer som innan krisen. Exportnettot bidrog med 1,1 procentenheter till BNP-tillväxten fjärde kvartalet vilket är det störst bidraget sedan första kvartalet 2006.

För helåret 2010 ökade den totala exporten med 11 procent och importen med 13 procent. Initialt efter krisen återhämtade sig importen betydligt snabbare än exporten. Vändningen kom under mitten av 2010 och efter det har exporten haft den bättre utvecklingen. Efter fem kvartal i rad med ett negativt BNP-bidrag från exportnettot, vände det upp och gav ett positivt bidrag för fjärde kvartalet på 1,1 procent. Den starka avslutningen på året var ett resultat av en hög varuexport.

Export och import av varor och tjänster
Fasta priser, referensår 2009. Miljarder kronor

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Säsongrensat och jämfört med tredje kvartalet visade siffrorna en avtagande tillväxttakt. Exporten av varor och tjänster ökade med 1,1 procent. Detta är en klar dämpning av tillväxttakten som för andra respektive tredje kvartalet växte med 5,4 respektive 3,2 procent. Importens tillväxttakt dämpades också men utvecklades säsongrensat starkare än exporten och steg med 1,4 procent.

Svensk export i linje med världshandeln

Den svenska varuexporten steg i linje med världshandeln under 2010. Den till synes höga korrelationen mellan svensk varuexport och världshandeln faller ibland ut med en viss fördröjning på ett eller två kvartal. För 2010 har svensk varuexport kommit med en viss eftersläpning jämfört med världshandeln, men för helåret har ökningarna varit i paritet med varandra. Världshandeln steg enligt CPB¹ med 15 procent under året, att jämföra med svensk varuexport som enligt nationalräkenskaperna ökade med 14 procent under samma period.

¹ Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis

Global varuhandel och svensk export

Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal. Säsongsrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna och CPB Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Säsongsrensat och jämfört med kvartalet innan steg världshandeln fjärde kvartalet med 2,6 procent i kvartalstakt, vilket är något snabbare än den svenska varuexportens uppgång på 1,6 procent.

Svensk export och euroområdets import

Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal. Säsongsrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna och CPB Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

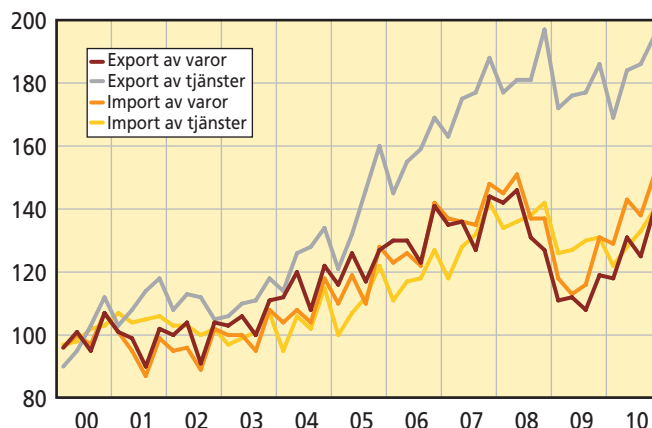
För svensk varuexport i jämförelse med euroområdets varuimport, som är en stor mottagare av svenska exportvaror, blev resultaten något annorlunda. Importen till euroområdet steg med 8 procent under 2010, betydligt mindre än den svenska exportökningen på 14 procent.

Tjänsteexporten har ökat kraftigt under 2000-talet

De branscher som föll kraftigast under krisen är också de som svarat för den största uppgången under återhämtningsfasen. Utrikeshandeln med varor ökade under 2010 snabbare än tjänstehandeln. Men sett över en längre tidsperiod har emellertid exporten av tjänster ökat betydligt mer än varuhandeln och importen av tjänster.

Export och import av varor och tjänster

Kvartalsvisa värden, volym. Index 2000=100

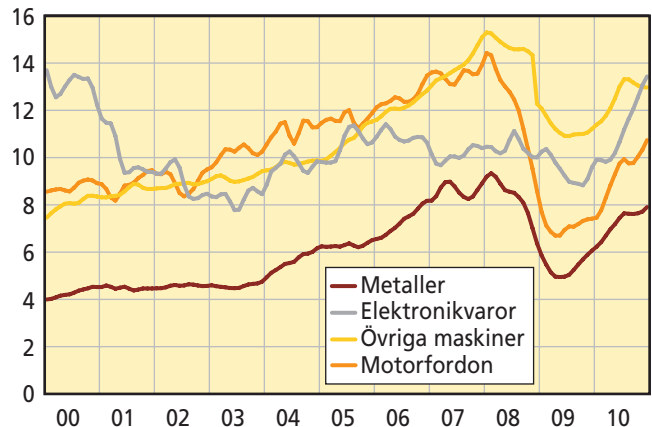
Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Handeln med elektronik och motorfordon gick starkt

Efterfrågan på några av Sveriges största och viktigaste exportvaror såsom motorfordon, metaller och maskiner föll kraftigt under finanskrisen. Men de är också de produkterna som tagit Sverige ur krisen. Elektronikprodukter föll inte lika mycket under finanskrisen men har också utvecklats mycket starkt under 2010. Exportutvecklingen är betydligt mer modest inom andra varugrupper som inte rasade i samband med finanskrisen.

Export för stora varugrupper

Löpande priser, miljarder kronor. Trend

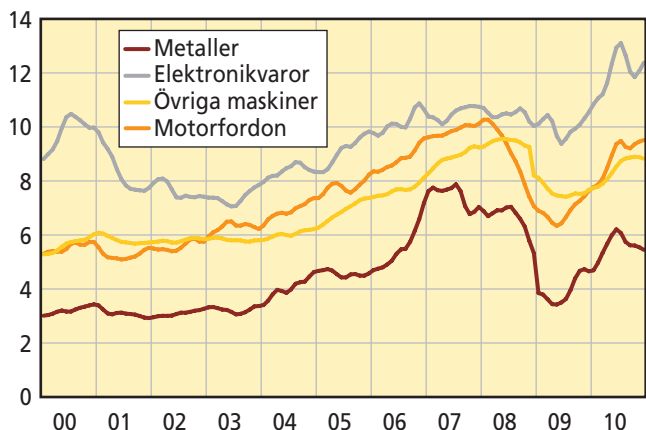

Källa: Utrikeshandelsstatistiken Data t.o.m. december 2010

Inom importen ökade främst de varor som även lyfte exporten. Verkstadsvärden som utgör 42 procent av importen ökade med 20 procent i löpande priser 2010. Inom gruppen var det framförallt elektronikvaror och motorfordon som bidrog med kraftiga ökningar.

Import för stora varugrupper

Löpande priser, miljarder kronor. Trend

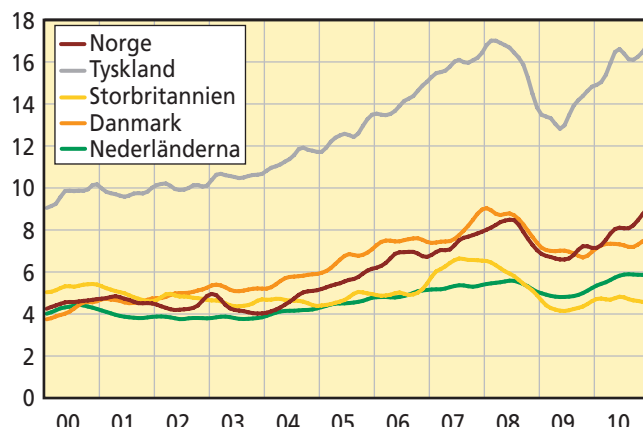

Källa: Utrikeshandelsstatistiken

Data t.o.m. december 2010

Import från stora handelspartners¹

Löpande priser, miljarder kronor. Trend

Källa: Utrikeshandelsstatistiken

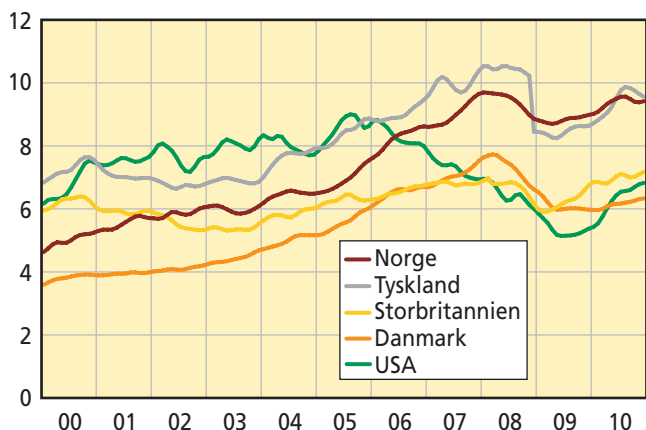
Data t.o.m. december 2010

Ökad export till USA

Mellan tredje och fjärde kvartalet utvecklades exporten till USA starkast av våra stora exportmarknader. Som belystes i förra numret av Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv har exporten till USA fortsatt att utvecklas starkt under hela 2010 och landet klev under året upp till fjärde plats som största mottagarland. Den svenska kronan har under perioden stärkts betydligt mot såväl dollarn som euron. Trots att varuexporten till Tyskland minskade under slutet av året behöll landet första platsen.

Export till stora handelspartners¹

Löpande priser, miljarder kronor. Trend

Källa: Utrikeshandelsstatistiken

Data t.o.m. december 2010

USA var Sveriges största exportland under första hälften av 00-talet. Efter toppnoteringen 2005 har utvecklingen gått stadigt nedåt för att vända under mitten av 2009. Exporten till USA blir än kraftigare mått i volym jämfört med i diagrammet som anges i miljarder kronor. Även exporten till Holland, Belgien och Frankrike ökade kraftigt under 2010.

Sveriges import från Tyskland har ökat kraftigt under drygt två års tid. I och med uppgången under 2010 är nivån i paritet med importen före krisen. Även importen från Norge och Nederländerna är uppe på nivåer som gällde innan krisen.

Exportchefsindex² ger signaler om en fortsatt god exportutveckling

Exportchefsindex, EMI, steg första kvartalet 2011 till 65,5 och EMI:s prognosdel förstärktes till höga 69,1, vilket ger en antydning om att den goda exportkonjunkturen kommer att bestå ännu en tid. Exportchefsindex publiceras kvartalsvis och ger en sammanfattande bild av nuläget för aktuellt kvartal och den förväntade utvecklingen det kommande kvartalet.

¹ Diagrammen visar den svenska varuexporten/-importen till våra fem största handelspartners, månadsvis, i miljarder kronor i löpande priser. Siffrorna är korrigerade för olika antal arbetsdagar i månaderna och för säsongsmässiga variationer samt utjämnade för tillfälliga slumpmässiga variationer.

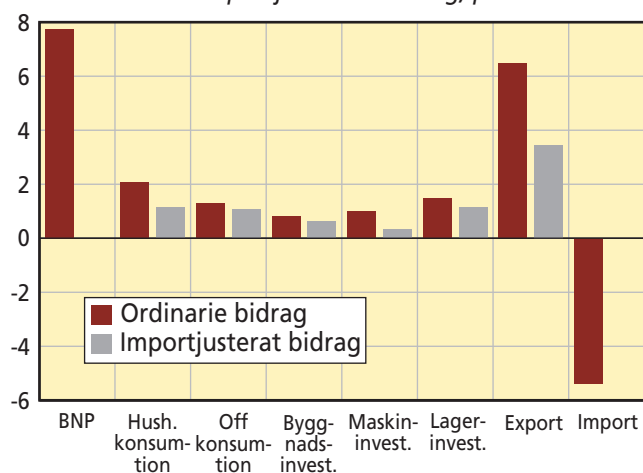
² Undersökningen genomförs av SCB på uppdrag av Exportrådet.

Utrikeshandeln under 2010

Under 2010 har vi sett ett kraftig ekonomisk uppsving med en BNP-tillväxt i rekordstorlek. Exporten brukar vara det som är drivande i en konjunkturuppgång men exportnettots bidrag har dock varit blygsamt. Sett över helåret 2010 ökade exporten i volym med 11 procent medan importen ökade med 13 procent. Ett alternativt sätt att studera exportens betydelse i bidraget till BNP-tillväxten är att importjustera alla bidrag i försörjningsbalansen, inte bara exporten. I diagrammet nedan redovisas fjärde kvartalets bidrag till BNP tillväxten i såväl ordinarie som importjusterade termer. De importjusterade bidragen är beräknade enligt en schablonmässig kalkyl.

Bidrag till den faktiska BNP-utvecklingen fjärde kvartalet 2010

Ordinarie och importjusterade bidrag, procentenheter

Källa: Nationalräkenskaperna

Exporten stod för 3,5 procentenheter av fjärde kvartalets BNP utveckling vilket förklarar nästan hälften av BNP tillväxten för kvartalet. Sett över hela 2010 var exportbidraget 0,8 för det första kvartalet, 2,4 för det andra kvartalet och 3,0 för det tredje kvartalet.

Handelsnettot, summan av export- minus importvärdet, minskade i löpande priser från 84 miljarder 2009 till 70 miljarder. Varuimportens starka utveckling, med personbilar som ökade 38 procent under året, låg bakom mycket av det minskade handelsnettot.

Bytesbalansen, differensen mellan det som produceras och förbrukas inom landet, sjönk under året från 218 miljarder till 209 miljarder.

Export och import av varor och tjänster

Volymförändring jämfört med föregående år, procent

	2009	2010
Export av varor och tjänster	-13,4	10,7
Varor	-17,5	14,3
Tjänster	-3,4	3,2
Import av varor och tjänster	-13,7	12,7
Varor	-16,2	17,3
Tjänster	-6,6	1,6

Källa: Nationalräkenskaperna

Varuexporten ökade i volym med 14,3 procent under året 2010 jämfört med 2009. Trots den kraftiga uppgången ligger volymen cirka 5 procent under toppnivån året 2008.

Under helåret 2010 utvecklade sig varuhandeln med EU-27 positivt. Varuexporten ökade med 14 procent i volym medan varuimporten ökade med 17 procent. Av de länder som utvecklades starkast inom varuexporten utmärkte sig USA med en ökning på 31 procent. Ryssland utvecklades starkt med 49 procent och Brasilien hade kraftigast ökning med 63 procent jämfört med 2009.

Kontaktpersoner: Martin Daniels, 08-506 942 64 och Olle Grünwald

Konsumtion

Hög konsumtion i ett internationellt perspektiv

Hushållen fortsatte att öka sina konsumtionsutgifter i hög takt fjärde kvartalet, med 1 procent jämfört med kvartalet innan. Det innebar som på så många andra områden i ekonomin en viss dämpning i utvecklingen från tredje kvartalet. Konsumtionen i Sverige fortsätter att öka betydligt starkare än i övriga EU. Bilinköpen var liksom tidigare den enskilt starkaste drivkraften till konsumtionsökningen, men en dämpning här tycks nu vara på gång. Andra poster i budgeten som stigit kraftigt är resor och energikostnader. En minskad försäljningsvolym tre månader i följd för detaljhandeln indikerar i nuläget en försiktigare attityd hos hushållen.

Återigen har hushållen minskat sitt sparande för att finansiera sin konsumtion.

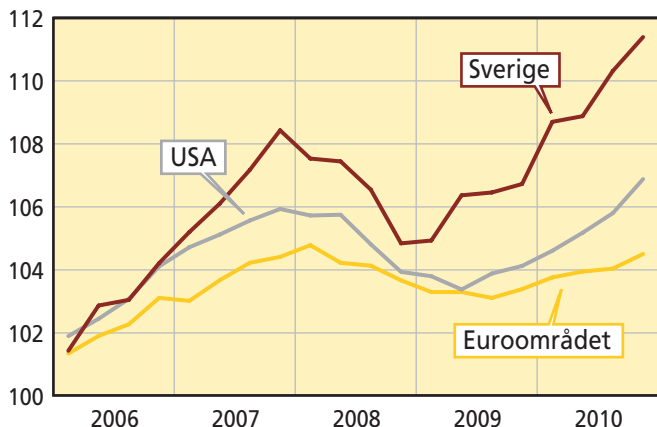
Även om hushållen tycks ha intagit en försiktigare attityd till sin konsumtion de senaste månaderna fortsatte hushållens konsumtionsutgifter att öka starkt fjärde kvartalet 2010, med 1 procent från tredje kvartalet. Det motsvarar en uppgång med 4 procent omräknat i årstakt. Men även på detta område i ekonomin innebar utvecklingen en viss dämpning från uppgången under tredje kvartalet med 1,3 procent jämfört med andra kvartalet, eller med 5,2 procent i årstakt.

Trots dämpningen står sig utvecklingen fortfarande väl i en internationell jämförelse. Den var i paritet med den i USA där hushållskonsumtionen nu driver tillväxten. Efter en lång

tid med ett utpräglat svagt köpintresse från de amerikanska hushållen och med en ovanligt låg ökning av konsumtionsutgifterna sköt dessa ordentlig fart under fjärde kvartalet i föl. Dessa steg då också med 1 procent jämfört med kvartalet innan och med 4,1 procent omräknat i årstakt.

Hushållens konsumtionsutgifter

Säsongrensade kvartalsuppgifter. Index 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna, BEA och Eurostat. Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Inom EU var utvecklingen fortsatt betydligt svagare även om en viss förbättring skedde mot slutet av förra året. Fjärde kvartalet ökade hushållens konsumtionsutgifter i EU som helhet med 1,2 procent och i euroområdet med 1,8 procent, jämfört med kvartalet innan och omräknat i årstakt. Till skillnad från Sverige är fortfarande inte hela nedgången i konsumtionen för euroområdet återhämtad från lågkonjunkturen.

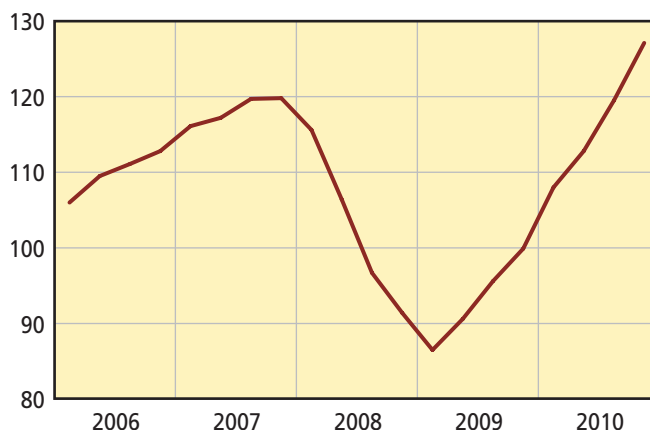
Fjärde kvartalet var de svenska hushållens konsumtionsutgifter 4,3 procent högre än under motsvarande kvartal 2009. Uppgången var bred och omfattade i stort sett samtliga utgiftsposter i hushållsbudgeten. Bidraget till den faktiska BNP-utvecklingen under fjärde kvartalet på 7,7 procent var – med hänsyn till att hushållskonsumtionen står för cirka halva BNP – ändå inte större än 2,1 procentenheter.

Bilinköpen driver upp konsumtionen

Liksom tidigare under året var det hushållens bilinköp som fjärde kvartalet var enskilt största drivkraft bakom ökningen av konsumtionen. Dessa ökade med 39 procent från fjärde kvartalet 2009, vilket var i stort sett samma höga ökningstakt som för vart och ett av de tidigare kvartalen under året. Bilinköpen bidrog med 0,9 procentenheter till konsumtionsökningen. Det kan tyckas märkligt att den exceptionellt starka utvecklingen hållit i sig mot slutet av året då detaljhandeln i övrigt den senaste tiden fått tydliga problem med efterfrågan. Men ökningen hänger samman med och skapas vid jämförelser över ett år, av ett så kallat överhäng på försäljningskurvan för personbilar från den starka ökningen tidigare under året. I grunden har det också funnits ett stort ersättningsbehov för hushållen på detta område efter det tidigare kraftiga försäljningsbortfallet på personbilsmarknaden. I ett visst mönster byts gamla bilar ut mot nya.

Handel med motorfordon, omsättning

Säsongrensade kvartalsuppgifter. Index 2005=100

Källa: Omsättningsstatistiken och egna beräkningar. Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

I ett kortare perspektiv finns det tecken på att den mycket snabba uppgången av hushållens bilinköp håller på att bromsas upp. Från tredje till fjärde kvartalet i föl ökade sålunda försäljningsvolymen för handeln med motorfordon med 2,3 procent, vilket motsvarar en uppgång med mer beskedliga 9,5 procent i uppräknad årstakt. Det är en påtaglig dämpning från tidigare under året då ökningen var i genomsnitt 6,2 procent per kvartal, vid en jämförelse med kvartalet innan.

Även nyregistreringarna av personbilar visar samma tendens till avmattning hittills i år. Under både januari och februari kom en kraftig rekyl och nedgång i antalet nyregistrerade personbilar efter den ovanligt starka ökningen mellan november och december. I serien utjämnad med trendcykeln visade både i januari och februari nyregistreringarna en ökning med cirka 10 procent, jämfört med närmast föregående månad och omräknat till årstakt.

Höga utgifter för energi och resor

Energikostnaderna var en annan post i hushållens budget som bidrog mycket till ökade konsumtionsutgifter det senaste kvartalet. Det betydligt kallare vädret under fjärde kvartalet 2010, jämfört med motsvarande kvartal året innan, fick stort genomslag på hushållens energianvändning och konsumtion. Utgifterna för el ökade med 7,1 procent och fjärrvärmens med drygt 12 procent. Detta var dessutom till allra största delen en fördyrning som också var ofrivillig.

En annan post som ökade starkt fjärde kvartalet – som däremot i hög grad var frivillig – var hushållens resekonto. Den starka kronkursen har bidragit till att hushållen lagt en större andel av sina konsumtionsutgifter under fjärde kvartalet utomlands än tidigare. En annan möjlig förklaring till utvecklingen är att den ovanligt stränga kylan ökar efterfrågan på resor till varmare länder. Fjärde kvartalet 2010 ökade svensk konsumtion utomlands med drygt 18 procent, vilket är den största ökningen sedan tredje kvartalet 2000 under den då rådande starka högkonjunkturen. Även vid denna tidpunkt var kronan stark. Konsumtionen av charterresor ökade med 8,2 procent.

Hushållens konsumtion fjärde kvartalet 2010

	Andel av hushållens konsumtion, %	Volymförändring, jmf med kv 4 09, %	Bidrag till hushållens konsumtionsökning, procentenheter
Boende	28,8	1,7	0,5
Livsmedel och alkoholfria drycker	11,9	0,2	0,0
Transporter	11,5	8,1	1,0
Rekreation och kultur	10,4	5,8	0,7
Övriga varor och tjänster	10,2	3,2	0,3
Restauranger, hotell	5,3	5,5	0,3
Möbler m.m.	4,7	1,8	0,1
Kläder och skor	4,2	6,6	0,3
Hälsa- och sjukvård	3,8	1,7	0,1
Post och telekommunikationer	3,3	7,4	0,2
Alkoholhaltiga drycker och tobak	3,3	1,5	-0,1
Utbildning	0,4	3,1	0,0
Svenskars konsumtion utomlands	4,3	18,1	0,8
Utländska besökares konsumtion i Sverige	-5,1	-4,6	0,2
Hushållens totala konsumtion	100	4,4	4,4

Källa: Nationalräkenskaperna

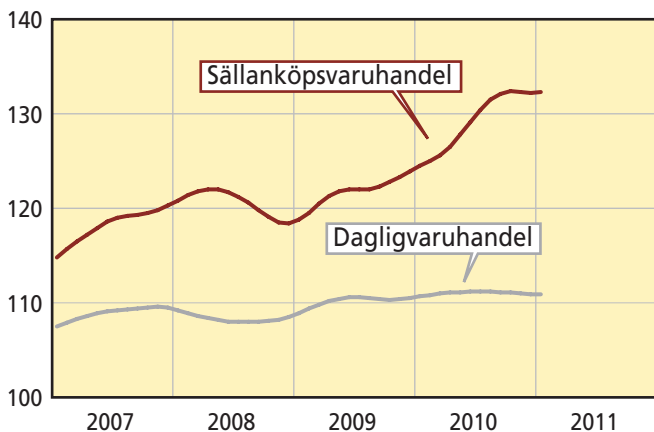
Minskat intresse för detaljhandelsvaror

Konsumtionen av detaljhandelsvaror visade en hygglig ökning, men här är tendensen tydlig de senaste månaderna till att hushållens intresse och prioriteringar av denna utgiftspost är i avtagande. Detta är ett område som hushållen själva lätt kan styra över från tid till tid efter behov och utrymme i sin budget samt efter bedömningar om den framtida ekonomiska utvecklingen avseende både den egna och Sveriges ekonomi.

Fjärde kvartalet ökade konsumtionen av detaljhandelsvaror med 3,5 procent i volym. Det var främst utgifter för hemelektronik samt kläder och skor som bidrog till ökningen. I det kortare tidsperspektivet ger hushållens köpintresse och konsumtionsbenägenhet ett inte lika säkert intryck som utvecklingen visar över ett år. Tvärtom håller hushållen betydligt hårdare i plånböckerna än tidigare. Sålunda har utgifterna på detaljhandelsvaror stagnerat sedan i somras och till och med minskat de senaste månaderna.

Detaljhandel, försäljningsvolym

Månadsvärden utjämnade med trendcykeln.
Index 2005=100

Källa: Omsättningsstatistiken

Data t.o.m. januari 2011

I januari i år minskade försäljningsvolymen inom detalj-

handeln för tredje månaden i följd. Den som räknade med en återhämtning i januari efter den svaga och sjunkande julhandeln – i det extrema vintervädret – blev därmed besviken. Även inköpen av de konjunkturkänsliga sällanköpsvarorna har minskat de senaste månaderna och är nu på samma nivå som i slutet av sommaren.

Det finns naturliga förklaringar till att hushållens köplust har svalnat den senaste tiden. Köpkraften har avtagit i takt med att kostnadsförändringar gröper ur de begränsade löneökningarna. I december 2010 steg lönerna för både arbetare och tjänstemän med låga 2 procent jämfört med december 2009. Både i januari och i februari hade konsumentpriserna stigit med 2,5 procent jämfört med motsvarande månad 2009, vilket indikerar reallönesänkning.

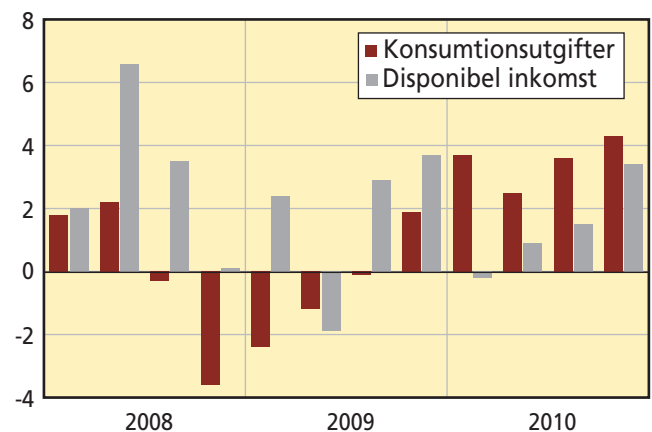
Ränteutgifter tar nu ett allt större utrymme i hushållens budget. Bostadsräntorna har höjts markant på ett år. SBAB:s tremånaders bolåneränta ligger nu på 3,74 procent jämfört med 1,50 procent för bara lite mer än ett år sedan. Utvecklingen av ränteutgifterna pekar dessutom entydigt uppåt i år att döma av Riksbankens utstakade räntebana.

Hushållen fortsätter att ta av sparat

Inte heller under fjärde kvartalet har hushållens inkomster räckt till för att finansiera konsumtionen. Hushållen har i likhet med tidigare under året tagit av sitt sparande för att ha råd med sin konsumtion. Löneinkomsterna ökade starkt, med 6,1 procent och täckte i sig väl ökningen av konsumtionsutgifterna som steg med 5,5 procent i löpande priser. Men efter nettot av kapitalinkomster, som minskade starkt efter ett stort negativt räntenetto på 18 miljarder kronor, och transfereringar, som var oförändrade men där skatterna ökade med 3 miljarder kronor, krympte den disponibla inkomsten för hushållen ihop avsevärt till en ökning med 4,6 procent, nominellt. Tendensen är alltså densamma som under andra och tredje kvartalet 2010, att lönesumman för hushållen ökade avsevärt mer än den disponibla inkomsten, nominellt.

Konsumtionsutgifter och disponibel inkomst

Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Rensat för inflation ökade den disponibla inkomsten med 3,4 procent under fjärde kvartalet 2010 jämfört med fjärde

kvartalet 2009. Det var alltså nära en procentenhet lägre än ökningen av konsumtionsutgifterna på 4,3 procent mätt i volym. Det innebar att hushållen valde att minska sitt sparande under perioden med 7 miljarder kronor. Därmed består trenden från början av 2010, med en starkare ökning av konsumtionsutgifterna än av den disponibla inkomsten och där underskottet finansieras med ett minskat sparande. Under 2010 minskade hushållen sitt sparande med sammanlagt 32,2 miljarder kronor.

Hushållssparandet påverkar konjunkturen

Under högkonjunkturåret 2010 förstärktes sålunda den ekonomiska utvecklingen av ett kraftigt minskat sparande hos hushållen. Det motsatta förhållandet gällde under den tidigare konjunkturedgången och finanskrisen. Under den perioden drog hushållen kraftigt ned på sina konsumtionsutgifter samtidigt som den disponibla inkomsten ökade i relativt god takt. En stor del av inkomstökningen valde

sålunda hushållen istället att spara. Detta kom då istället att i sig förstärka den negativa utvecklingen i ekonomin.

Under de tre kriskvartalen, tredje och fjärde kvartalet 2008 samt första kvartalet 2009, ökade den disponibla inkomsten med 2 procent samtidigt som hushållen minskade sina konsumtionsutgifter ungefär lika mycket, med 2,1 procent, jämfört med motsvarande period ett år tidigare. Utvecklingen med en ökning av de disponibla inkomsterna som överstiger uppgången i konsumtionsutgifterna höll sedan i sig fram till årsskiftet 2009/10. Under den här perioden, från och med tredje kvartalet 2008 till och med fjärde kvartalet 2009, ökade hushållen sitt sparande med sammanlagt 63 miljarder kronor. Samtidigt sjönk konsumtionsutgifterna med 3 miljarder eller med 0,7 procent.

Kontaktperson: Bo Sandén, 08-506 946 94

Bruttoinvesteringar

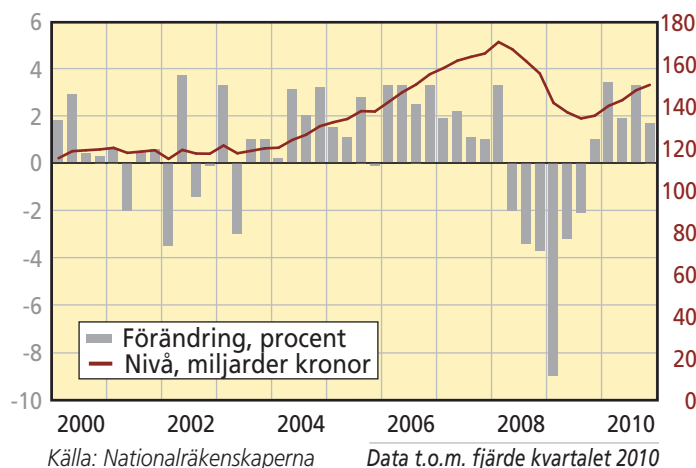
Optimistisk avslutning på investeringsåret

Fasta bruttoinvesteringar ökade med 6,3 procent under helåret 2010. Kraftig ökning av bostads- och maskininvesteringar fjärde kvartalet bidrog till ett starkt avslut på året. Investeringsvolymen är på väg tillbaka mot nivån innan den kraftiga nedgången under 2008–2009. Tillsammans med lagerinvesteringarna bidrog fasta bruttoinvesteringarna till en betydande del av tillväxten i ekonomin fjärde kvartalet.

Investeringsviljan har på allvar återvänt efter det kraftiga raset i samband med den finansiella krisen. Investeringarna ökade för femte kvartalet i följd och hämtar alltmer in den tidigare nedgången. Säsongsrensats uppgick ökningstakten under fjärde kvartalet till 1,7 procent. Nivåmässigt är däremot investeringarna fortfarande betydligt lägre än tidigare. Jämfört med första kvartalet 2008, kvartalet innan nedgången inleddes, är investeringsnivån ungefär 12 procent lägre.

Fasta bruttoinvesteringar

Procentuell förändring från föregående kvartal samt nivå i miljarder kronor. Säsongsrensade värden

Återhämtningen i fasta bruttoinvesteringar utgörs av investeringar inom i stort sett samtliga större kapitaltyper. Framförallt beror den kraftiga ökningen fjärde kvartalet på växande bostads- och maskininvesteringar. Bostadsinvesteringarna ökade 19,2 procent fjärde kvartalet jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Återhämtningen i bostadsinvesteringarna har under året varit mer kraftfull än efter 90-talskrisen. ROT-avdraget är troligen en bidragande faktor till den snabba återhämtningen då det ligger bakom en stor del av om- och tillbyggnadsinvesteringarna.

Leasingfinansierade maskininvesteringar dämpades fjärde kvartalet i jämförelse med den kraftiga volymutvecklingen som skett tidigare kvartal under året. Istället stärktes de egenfinansierade maskininvesteringarna som ökat succesivt för tre kvartal i rad. Totalt ökade maskininvesteringarna, oavsett finansieringsform, med 12,2 procent fjärde kvartalet.

Bred uppgång inom näringslivet

Inom näringslivet ökade investeringarna med 10,0 procent fjärde kvartalet jämfört med samma period föregående år. Efter det kraftiga fallet i näringslivets investeringar första kvartalet 2010 har investeringsviljan återvänt inom flera branscher. Framförallt är det tjänstebranscherna som driver på utvecklingen. Sammantaget ökade investeringarna inom tjänstebranscherna med 11,9 procent fjärde kvartalet, vilket innebär en uppgång på 10,8 procent för helåret. Investeringarna har ökat inom såväl handeln, transport och företagstjänster.

Fasta bruttoinvesteringar

Miljarder kronor i löpande priser respektive procentuell volymförändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

	2010				
	Helår	kv 1	kv 2	kv 3	kv 4
Näringslivet	480	-1,7	8,2	10,2	10,0
Tillverkningsindustrin	67	-16,3	-0,7	-0,2	3,9
Energisektorn	45	-0,4	-12,7	-0,4	12,2
Byggindustrin	23	22,0	49,0	19,3	21,2
Tjänstebranscher exkl. fastighet	179	2,7	18,8	12,6	12,1
Offentlig sektor	107	0,4	-9,2	16,2	9,3
Totalt	587	-1,4	5,1	11,3	9,8
Maskiner	174	-2,6	14,7	14,7	12,2
Transportmedel	47	11,4	35,9	21,3	9,8
Bostäder	104	4,8	16,7	23,6	19,2
Övriga byggnader	158	-10,3	-13,2	1,4	5,3
Programvaror m.m.	82	1,3	2,5	6,1	9,3

Källa: Nationalräkenskaperna

... men trögare inom industrin

Trögare har det varit med investeringarna inom industrin. Den tungt vägande tillverkningsindustrin inledde året mycket svagt men verkar nu se mer positivt på framtiden. Tillverkningsindustrin ökade investeringarna med 3,9 procent fjärde kvartalet, den starkaste ökningen sedan fjärde kvartalet 2007. Enligt prognoser lämnade i februari planerar tillverkningsföretagen för en fortsatt ökning under det innevarande året med 9,9 procent¹. Gruv- och mineralutvinningsindustrin fortsatte däremot att dra ner investeringarna kraftigt under 2010, en fortsättning av den nedgång som påbörjades andra kvartalet 2009.

Byggindustrin fortsätter att investera kraftigt och har ökat investeringarna med 27,2 procent under året. Även inom energisektorn, där investeringarna varit svaga årets första tre kvartal, ökade fjärde kvartalet med 12,2 procent jämfört med motsvarande period föregående år.

De offentliga investeringarna fortsatte öka fjärde kvartalet och steg med 9,3 procent. Främst beror ökningen på nya järnvägsinvesteringar samt större byggprojekt såsom Nya

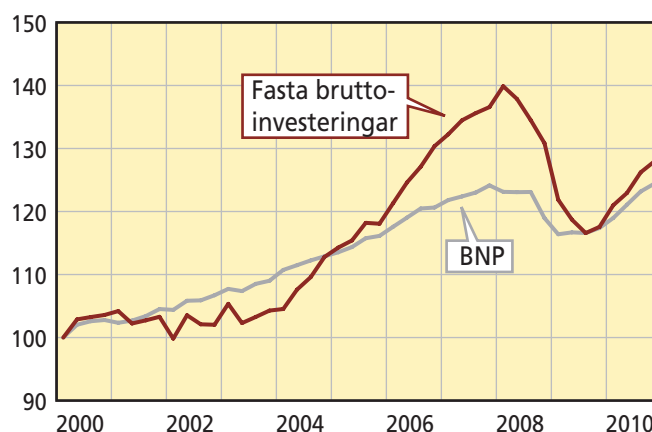
Karolinska sjukhuset Solna och Citybanan i Stockholm.

Investeringskvoten förbättrad i ett internationellt perspektiv

De fasta bruttoinvesteringarna fortsätter att utvecklas bättre än ekonomin i stort och bidrog starkt till den positiva BNP-utvecklingen fjärde kvartalet. Tidigare år, mellan 2004 och fram till finanskrisen, utvecklades investeringarna starkt i relation till BNP. Krisen påverkade däremot investeringarna mycket negativt. Den starka återhämtningen i ekonomin de senaste kvartalen återspeglas även i den mycket starka investeringsutvecklingen.

Fasta bruttoinvesteringar

Volymindex 2000=100, säsongsrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

I den samhällsekonomiska debatten förs det ibland fram åsikter om att investeringarna i Sverige är för låga. Från det svaga utgångsläget i början av 2000-talet stärktes investeringarnas påverkan i ekonomin fram till den finansiella krisen i slutet av 2008. Under perioden steg investeringskvoten – fasta bruttoinvesteringar som andel av BNP – från 16,5 procent i början av 2004 till 20,9 procent i början av 2008. Efter finanskrisen och dess mycket negativa påverkan på investeringarna sjönk investeringskvoten tillbaka till nivåer nära 18 procent.

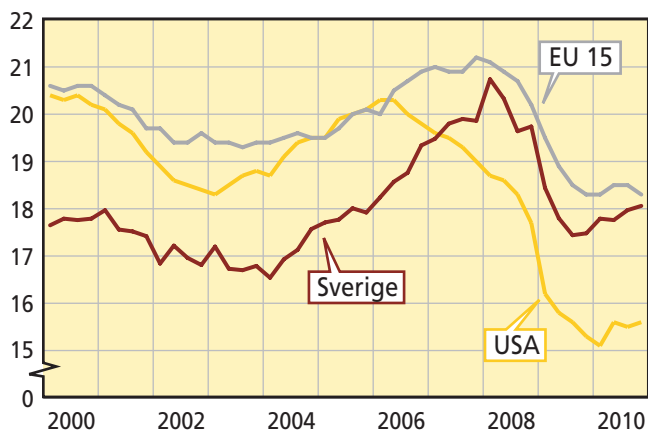
Investeringskvoten står sig däremot allt bättre i ett internationellt perspektiv än tidigare. Sverige har under en lång tid haft en lägre investeringskvot än många av våra europeiska grannländer. I jämförelse med EU-genomsnittet (EU15) var investeringskvoten i Sverige under 2003 ungefär 2,5 procentenheter lägre². Sedan dess har skillnaden gradvis minskat. Fjärde kvartalet 2010 var EU-genomsnittet 18,3 procent, i Sverige 18,1 procent. Investeringskvoten är fortfarande lägre men skillnaden har krympt till enbart 0,2 procentenheter. Även vid en jämförelse med den största ekonomin i världen, USA, står sig Sverige väl. I USA har investeringskvoten minskat kraftigt sedan början av 2006 och var fjärde kvartalet 2010 endast 15,6 procent.

¹ Enligt SCB:s Investeringsenkät med uppgifter insamlade under februari 2011.

² EU15: Belgien, Danmark, England, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Sverige, Tyskland och Österrike.

Fasta bruttoinvesteringar som andel av BNP

Procent, säsongrensade värden

Källa: SCB och Eurostat

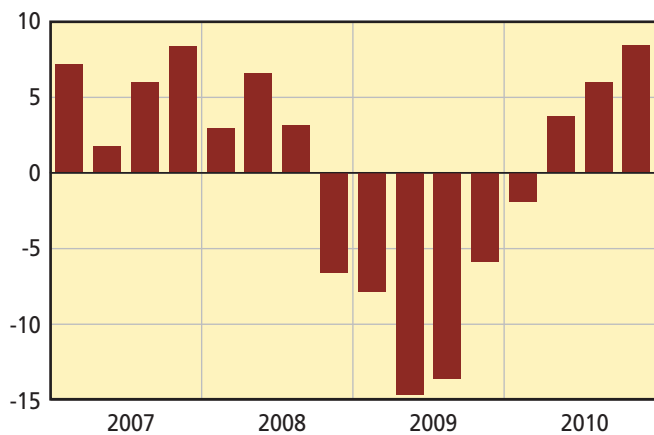
Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Lageruppbyggnaden fortsätter

Lageruppbyggnaden fortsatte under fjärde kvartalet och gav återigen ett positivt bidrag till BNP-utvecklingen. Säsongrensat var det tredje kvartalet i rad med ökad lageruppbyggnad. Under de tre sista kvartalen uppgick lageruppbyggnaden till 18 miljarder, en stor förändring i jämförelse med den lageravveckling som genomfördes under finanskrisen. Krisen, som inleddes i slutet av 2008 och pågick fram till 2010, medförde en lageravveckling på sammanlagt 50 miljarder.

Lagerinvesteringar

Miljarder kronor, fasta priser, referensår 2009, säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Lageruppbyggnaden medförde ett ovanligt stort positivt bidrag till BNP-utvecklingen under året. För helåret bidrog lagerinvesteringarna med hela 2,1 procentenheter. Anledningen till det stora lagerbidraget beror på den kraftiga lageravvecklingen under det föregående året. Lagerbidraget till BNP beräknas som lagerförändringen under kvartalet minus lagerförändringen motsvarande kvartal föregående år i procent. Under fjärde kvartalet utgjordes bidraget främst av industrins lager av produkter i arbete och färdigvaror.

Bruttoinvesteringar under 2010

Nedgången i bruttoinvesteringar 2009 var kraftig inom såväl fasta bruttoinvesteringar som lager. Återhämtningen har dock kommit igång ordentligt 2010. Efter ett relativt svagt första kvartal har bruttoinvesteringar bidragit till en stark BNP-utveckling under året.

Bruttoinvesteringar

Miljarder kronor i fasta priser referensår 2009 (1), procentuell volymförändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år (2) samt bidrag till BNP-tillväxten (3)

	2009 mdkr (1)	Volym- utveckling (2)	BNP- bidrag (3)	2010 mdkr (1)	Volym- utveckling (2)	BNP- bidrag (3)
Kv 1	128	-22,8	-4,6	135	6,1	1,0
Kv 2	122	-31,6	-6,7	154	25,7	4,0
Kv 3	115	-27,6	-5,7	148	28,3	4,6
Kv 4	138	-12,2	-2,4	165	19,6	3,3
Helår	503	-23,8	-4,8	602	19,7	3,2

Källa: Nationalräkenskaperna

Kontaktperson: Per Annerstedt, 08-506 945 47

Nedgången i näringslivet återhämtad

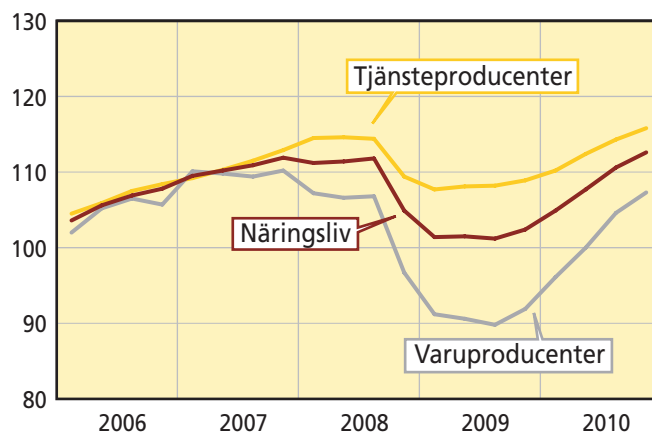
Även fjärde kvartalet 2010 var näringslivet den avgjort främsta drivkraften i den återhämtning i ekonomin som nu pågått sedan hösten 2009. Utvecklingen påminner mycket om den under tredje kvartalet, men med skillnaden att ökningstakten i produktionen mattats av en del. Fjärde kvartalet ökade näringslivets produktion med 1,8 procent efter ökning med 2,7 procent både andra och tredje kvartalet. Dämpningen gäller för de flesta branscher. Hela nedgången i näringslivet under finanskrisen är nu återhämtad. Även sysselsättningen har fortsatt att öka och i något högre takt än tredje kvartalet. Sammantaget leder detta till att produktiviteten fortsatt att öka i hög takt fjärde kvartalet. Mellan helåren 2009 och 2010 ökade arbetsproduktiviteten i näringslivet med 3,6 procent.

Näringslivet i Sverige fortsatte fjärde kvartalet på den tidigare inslagna banan med en stark produktionstillväxt. Utvecklingen var i många avseenden lik den tidigare under året, men med den skillnaden att den riktigt höga farten i företagen tycks ha bedarrat något. Fjärde kvartalet steg den totala produktionen med 1,8 procent, jämfört med närmast föregående kvartal. Det motsvarar en uppgång med 7,4 procent omräknat till årstakt, vilket är en tydlig dämpning från andra och tredje kvartalet i följd då uppgången var som snabbast, med 11,3 procent under båda kvartalen jämfört med kvartalet innan och mätt i årstakt.

Ett perspektiv på den nuvarande mycket snabba uppgången i näringslivet fås genom att beakta bakomliggande faktorer till utvecklingen. Näringslivet befinner sig sålunda i en remarkabel återhämtningsfas och håller på att hämta in ett stort produktionsbortfall som uppstod under finanskrisen. Från och med första kvartalet 2008 till och med tredje kvartalet 2009 minskade produktionen i näringslivet med 9,6 procent, men i och med utfallet för fjärde kvartalet i följd är nu hela nedgången inhämtad. Produktionsnivån fjärde kvartalet 2010 innebar ett nytt all time high för näringslivet, säsongrensat, och överträffar med cirka en halv procent den tidigare högsta nivån från fjärde kvartalet 2007. Det lär därremot dröja innan hela det produktionsbortfall som uppstått under nedgången är inhämtat.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Lugnare uppgång inom varuproduktionen

Inom den varuproducerande sektorn där nedgången var som djupast inom näringslivet var återhämtningen även fjärde kvartalet som starkast. Men uppgången var nu betydligt lugnare här än tidigare under året. Dämpningen gäller för samtliga varuproducerande branscher. Fjärde kvartalet 2010 ökade den totala produktionen med 2,6 procent, vilket kan jämföras med 4,6 procent tredje kvartalet och som högst 4,8 procent första kvartalet 2010, jämfört med kvartalet innan. Det krävs nu en produktionsökning på ytterligare 2,7 procent för att nå den tidigare toppnivån på produktionskurvan från fjärde kvartalet 2007. Tappet ligger uteslutande på tillverkningsindustrin, som fortfarande har mycket att hämta in av den tidigare nedgången.

En betydande dämpning i utvecklingen ägde rum det senaste kvartalet både inom mineralutvinningsindustrin och energisektorn med ökning i produktionen på 3,2 respektive måttliga 0,5 procent, jämfört med uppgångar på 6,4 respektive 2,1 procent tredje kvartalet, jämfört med kvartalet innan. Men efter en stadig och kraftig tillväxt under sex, sju kvartal i följd produceras nu i båda dessa branscher mer än vad som gjorts någon gång tidigare.

Byggsektorn kylades av

Även inom den utpräglat hemmamarknadsberoende byggsektorn skedde en påtaglig inbromsning av uppgången fjärde kvartalet då byggandet steg med måttliga 0,4 procent från kvartalet innan. Det kan jämföras med 2,0 procent tredje kvartalet och som högst 2,6 respektive 2,5 procent fjärde kvartalet 2009 och första kvartalet 2010, jämfört med kvartalet innan. Dämpningen under fjärde kvartalet på detta område där byggkonjunkturen blir allt hetare berodde sannolikt på att byggandet då hölls tillbaka av den stränga kylan och snön under inledningen på vintern. Sysselsätt-

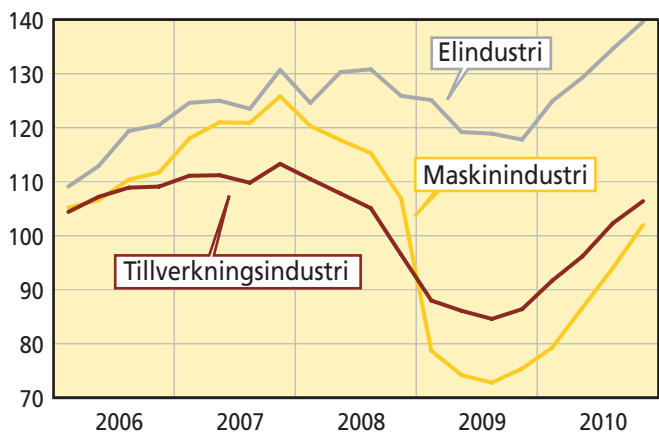
ningen fortsatte däremot att öka kraftigt och byggföretagens konjunkturomdömen är fortsatt mycket positiva.

Vid sidan av expansionen inom ROT-sektorn är det ett starkt bostadsbyggande som ligger bakom uppgången inom byggsektorn. Nedgången började tidigt i byggsektorn och blev så djup, så trots att återhämtningen i byggandet pågått fem kvartal i följd behövs det fortfarande en uppgång med 4 procent för att nå upp till nivån under tredje kvartalet 2007 då byggandet var som högst i Sverige.

Det totala bostadsbyggandet steg fjärde kvartalet med 19 procent efter en uppgång med 24 procent tredje kvartalet, jämfört med motsvarande kvartal året innan. Det innebär att bostadsbyggandet för helåret 2010 kom att öka med 16 procent. Det innebär i sin tur en snabb och kraftig omsvängning från de stora nedgångarna åren innan, 2008 och 2009, med 13 respektive 23 procent. I nybyggnationen av bostäder är det fortfarande främst byggandet av lägenheter i flerbostadshus som är drivkraften med en fortsatt acceleration i uppgången till en ökning fjärde kvartalet med 28 procent jämfört med motsvarande kvartalet 2009. Men nu tycks även byggandet av småhus vänt uppåt med en ökning fjärde kvartalet på 5 procent för andra kvartalet i följd.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Att efterfrågan på byggarbeten är fortsatt stark inom ROT-sektorn framgår av att den höga takten på ombyggnationer inom bostadssektorn håller i sig. Fjärde kvartalet ökade om- och tillbyggnationer med 23 procent både för småhus och för flerbostadshus jämfört med motsvarande kvartal 2009. För flerbostadshusen innebar det samma ökningstakt som tidigare medan den tidigare mycket höga ökningstakten för ombyggnationerna av småhus i det närmaste halverades.

Byggandet av anläggningar och övriga byggnader än bostäder har åter vänt nedåt. Inom denna del av byggsektorn, som med en andel på cirka 65 procent av det totala byggvärdet svarar för den absoluta merparten av byggandet i samhället, föll byggaktiviteten åter med 4 procent fjärde kvartalet efter en viss återhämtning de två närmast föregående kvartalen.

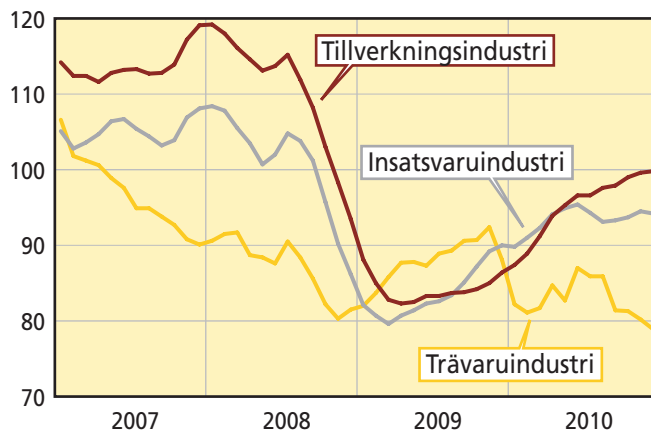
Utbudsbegränsningar inom byggsektorn

Vid en blick in i första kvartalet 2011 ser det fortsatt starkt ut för byggsektorn. Enligt Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer är optimismen bland företagen på topp och konjunktoren har stärkts ytterligare i januari och februari. Konfidensindikatorn står nu i 21 mot 1 i oktober och är nu på den högsta nivån sedan sommaren 2008.

Det största problemet för många företag är nu att få tag i arbetskraft till den fortsatt kraftiga expansionen av byggandet som tycks ligga framför företagen. Inför de närmaste månaderna räknar en stor majoritet av byggföretagen med ett ökat byggande. Samtidigt uppger 54 procent att bristen på arbetskraft är det främsta hindret för expansion på lite sikt, vilket är en fördubbling sedan i oktober. Den andel som uppger efterfrågan som främsta hinder för expansion har under denna period fallit från 52 till 17 procent. En annan hämmande faktor för byggföretagen som seglat upp de senaste månaderna är bristen på maskinkapacitet och svårigheter att få tag i byggmaterial. I oktober i fjol såg knappt några företag detta som hinder, nu är andelen som uppger detta som främsta hinder för expansion 9 procent.

Industrins exportleveranser

Tremånaders glidande medelvärden. Säsongrensat, fasta priser. Index 2005=100

Källa: Leverans- och orderstatistiken Data t.o.m. december 2010

Fortsatt stark uppgång för industrin

Likt utvecklingen inom de allra flesta branscher inom näringslivet har den tidigare snabba uppgången för tillverkningsindustrin nu dämpats. Men fortfarande är ökningstakten mycket hög med 4 procent fjärde kvartalet jämfört med tredje kvartalet. Som mest ökade produktionen första och tredje kvartalet med drygt 6 procent jämfört med kvartalet innan. Av den nedgång i industriproduktionen på drygt 25 procent som inträffade under finanskrisen återstår fortfarande 6,5 procent att hämta in.

Den återhämtning som pågår inom industrin är bred och berör i princip samtliga branscher. De drag som framträdde tredje kvartalet, med en dämpad utveckling inom insatsvaruindustrin och en stark expansion inom investeringsvaruindustrin består. Detta kan ses som tecken på att industrikonjunktoren kommit in i en mognare fas.

... där bilden är tudelad

Den tidigare snabba återhämtningen i insatsvaruindustrins leveranser stannade av i somras. Sedan tremånadersperioden april–juni 2010 har insatsvaruindustrins totala leveranser varit i stort sett oförändrade fram till december. Exportleveranserna, som brukar vara ledande i förloppet, ser dessutom ut att ha minskat något under denna period. Dämpningen för insatsvaruindustrin, som ligger tidigt i konjunkturförloppet, är ännu tydligare för orderingen – den tidigaste konjunkturindikatorn – än för leveranserna.

Den tidigare starka uppgången i orderingen bröts här redan under våren i fjol och det är framförallt på exportmarknaden vändningen är tydlig. Fjärde kvartalet 2010 var den totala orderingen för insatsvaruindustrin nära 2 procent lägre än under vårmånaderna mars–maj. Från exportmarknaden minskade orderingen under samma period med 5,7 procent, säsongrensat. För insatsvaruindustrin har orderingen från exportmarknaden nu minskat tre kvartal i följd.

Nedåt för både trä och stål

Inom området för insatsvaror är försvagningen tydlig sedan en tid inom stål- och metallverk där produktionen minskade med 3,7 procent fjärde kvartalet efter att ha varit i stort sett oförändrad tredje kvartalet. Men även för metallvaruindustrin, ledet efter stål- och metallverk i förädlingskedjan och där produktionen till stor del utgörs av insatsvaror, avtog aktiviteten under andra halvåret 2010. Både tredje och fjärde kvartalet sjönk produktionen med cirka 2 procent från kvartalet innan. Sedan nedgången kom på efterfrågekurvan för stål- och metallverk, under maj–augusti, har orderingen återhämtat sig något, men var fjärde kvartalet, totalt, ändå 6,5 procent lägre jämfört med den tidigare toppnivån under tremånadersperioden februari–april 2010.

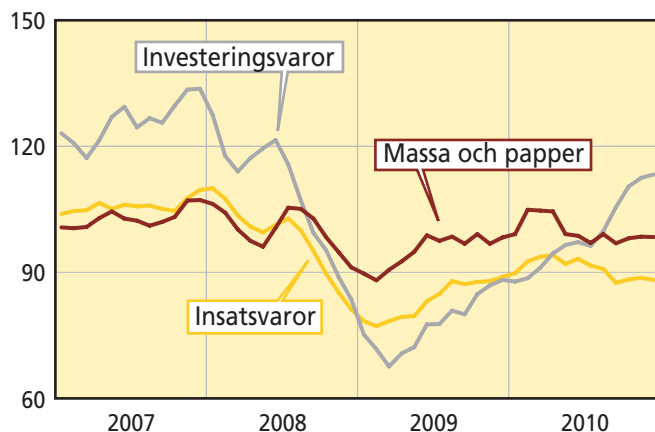
En annan bransch där avsättningsproblem börjat visa sig är massa- och pappersindustrin. Även om produktionen fortsatte att öka med 2 procent fjärde kvartalet är detta något lägre än tidigare under året, och enligt Konjunkturbarometern har en växande del av produktionen de två senaste kvartalen hamnat i företagets lager. Sedan toppen på efterfrågekurvan, som inföll under första kvartalet 2010, har orderingen visat en tydlig nedgång, fram till december i fjol med 5,8 procent för den totala orderingen och med 7,5 procent för exportorderingen.

Den andra skogsbaserade branschen trävaruindustrin, där avsättningsproblemen är betydligt större än för massa/papper, befinner sig sedan en längre tid i en tydlig konjunkturdämpning. Visserligen fortsatte produktionen att öka fjärde kvartalet med 2,9 procent efter uppgången tredje kvartalet med 2,0 procent, men till priset av en kraftig och ofrivillig lageruppbyggnad. Fjärde kvartalet ökade färdigvarulagren enligt Konjunkturbarometern kraftigt för tredje kvartalet i följd och i en accelererande takt. Inemot vartannat företag anser nu att färdigvarulagren är för stora. För sågverken är denna andel ännu större.

Någon ljusning vid horisonten syns heller inte för trävaruindustrin då orderingen från såväl hemma- som exportmarknaden minskade med runt 5 procent fjärde kvartalet jämfört med kvartalet innan. Den utsatta situationen för trävaruindustrin framgår av att exportorderingen i december i fjol var närmare 30 procent lägre än under våren 2009 då återhämtningen för branschen stannade av.

Industrins exportordergång

Tremånaders glidande medelvärden. Säsongrensat, fasta priser. Index 2005=100

Källa: Leverans- och orderstatistiken Data t.o.m. december 2010

Investeringsvarubranscher drar industrin

Det är investeringsvaruindustrin, där större delen av verkstadsindustrin har sin hemvist, som nu bär upp utvecklingen inom industrin. Här råder för närvarande ett starkt efterfrågetryck, vilket lett till en betydande ökning av produktionen för flera delbranscher under fjärde kvartalet. Det är främst den investeringsberoende maskinindustrin som noteras för en mycket stark tillväxt. Fjärde kvartalet steg produktionen med cirka 9 procent för tredje kvartalet i följd jämfört med närmast föregående kvartal. Djupet i den tidigare nedgången för branschen framgår av att det krävs en produktionsökning på ytterligare 23 procent innan hela den tidigare nedgången är inhämtad. Två andra investeringsinriktade delbranscher med fortsatt stark produktionsstillväxt är el- och elektronikindustrin samt motorfordonsindustrin med uppgångar i produktionen på 3,8 respektive 6,9 procent mellan tredje och fjärde kvartalet 2010.

Utvecklingen inför första kvartalet 2011 ser ljus ut för dessa tre investeringsinriktade branscher. I Konjunkturbarometern har företagets konjunkturdömen förstärkts i år för maskinindustri, elektronikindustri och motorfordonsindustri. Samtidigt pekar produktionsplanerna för dessa branscher fortsatt kraftigt uppåt inför de närmaste månaderna.

Viss dämpning även inom tjänstesektorn

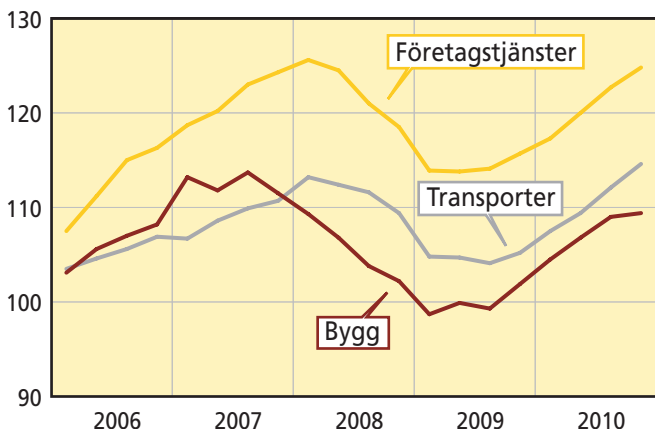
Inom den privata tjänstesektorn fortsatte produktionen att öka relativt starkt fjärde kvartalet även om produktionsstillväxten endast var hälften så hög som för den varuproducerande sektorn. Uppgången på 1,3 procent från tredje kvartalet innebar samtidigt en dämpning i ökningstakten för andra kvartalet i följd, från ökning på 1,9 procent andra kvartalet och 1,7 procent tredje kvartalet, jämfört med

kvartalet innan.

Inom handeln – det område i näringslivet där återhämtningen inleddes under första kvartalet 2009 – skedde en dämpning i uppgången fjärde kvartalet till en produktionsökning på 2,1 procent från 3,0 respektive 2,6 procent de två närmast föregående kvartalen, jämfört med kvartalet innan. Utvecklingen skiljer sig dock en hel del mellan de olika branscherna inom handeln. Det är fortfarande handeln med motorfordon som ökar mest. Men en produktionsökning på 2,5 procent fjärde kvartalet tyder på en tydlig dämpning från en uppgång med 6,3 procent tredje kvartalet och som mest 8,6 procent första kvartalet, jämfört med kvartalet innan.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Betydligt lugnare har utvecklingen varit under andra halvåret i fjol inom partihandeln exklusive bilhandeln. En produktionsökning på cirka 1,5 procent fjärde kvartalet följde på en ungefär lika stor uppgång tredje kvartalet. Den tredje branschen, detaljhandeln känner av att hushållen nu tycks ha intagit en försiktigare attityd till sin konsumtion och att dessa håller hårdare i sina plånböcker än tidigare. Mellan tredje och fjärde kvartalet steg försäljningsvolymen inom detaljhandeln med måttliga 0,7 procent eller med 2,3 procent i årstakt. Dämpningen fortsatte sedan i januari i år, med en minskning av försäljningsvolymen för tredje månaden i följd. Utvecklingen är liknande för dagligvaru- och sällanköpsvaruhandeln.

Transportsektorn levererar

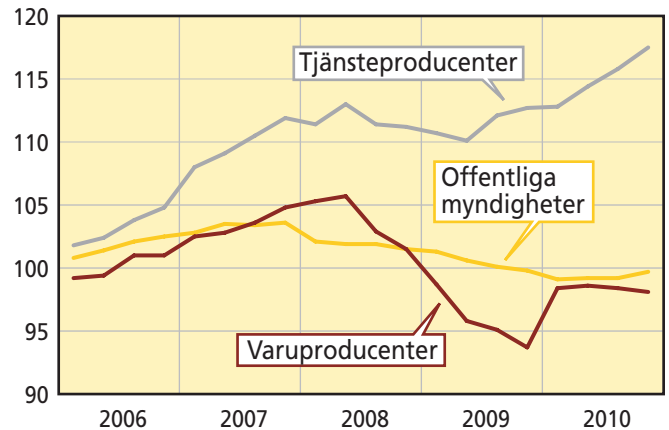
Transportsektorn är en bransch som fortsätter att skörda frukter av den högt uppdrivna aktiviteten inom industri, bygg och handel och redovisar ännu ingen dämpning i aktiviteten. Produktionsökningen på 2,2 procent fjärde kvartalet ligger i linje med utvecklingen under tidigare kvartal i fjol. Noterbart är att transportsektorn kunde hålla upp aktiviteten, trots den ovanligt stränga väderleken i slutet på året med blåst, snö och kyla. Detta begränsade dock framkomligheten på järnvägarna, och järnvägstransporter var en av de få branscher med vikande produktion.

Branschen uthyrning och företagstjänster har ännu inte kommit upp i de riktigt höga varven från det förra toppåret

2006. En produktionsökning på 1,7 procent fjärde kvartalet var dessutom cirka en halv procentenhet lägre ökningstakt än för de närmast föregående kvartalen. Inom utbildningssektorn fortsätter aktiviteten att stiga stadigt och kraftigt. Branschen tillhörde en av de få inom näringslivet där ökningstakten steg fjärde kvartalet, till 4,1 procent.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Stabil uppgång i sysselsättningen

Under hela återhämtningsfasen inom näringslivet har sysselsättningen ökat betydligt långsammare än produktionen, men fjärde kvartalet i fjol var skillnaden i ökningstakt mindre än tidigare. Då ökade sysselsättningen, mätt som antalet arbetade timmar, med 0,8 procent mot en ökning på 1,8 procent för produktionen. Uppgången i antalet arbetade timmar stegrades med 0,2 procentenheter från tredje kvartalet samtidigt som ökningstakten för produktionen avtog med 0,9 procentenheter. Det krävs nu en ökning med ytterligare en halv procent för att nå upp till den tidigare sysselsättningsstoppen för näringslivet från andra kvartalet 2008.

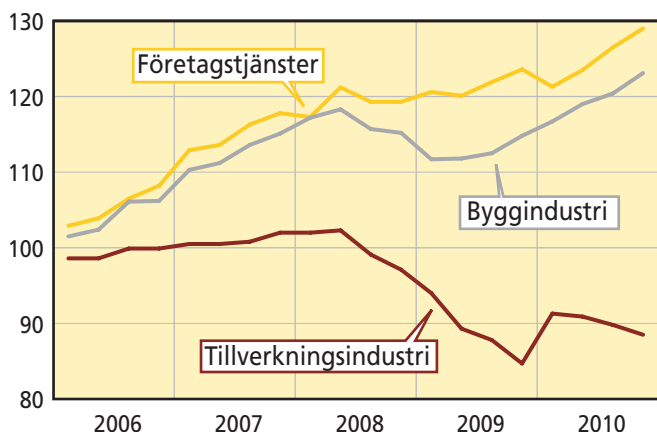
I stor kontrast till utvecklingen av produktionen inom näringslivet var det den privata tjänstesektorn, med en ökning av antalet arbetade timmar med 1,4 procent, som ensam står för hela ökningen i sysselsättningen fjärde kvartalet. Det var ungefär samma ökningstakt som för de två närmast föregående kvartalen. Inom den varuproducerande sektorn fortsatte antalet arbetade timmar att sjunka, med 0,2 procent vilket var ungefär lika mycket som tredje kvartalet.

Stor personalökning inom hotell & restaurang

De allra flesta branscher inom tjänstesektorn bidrog till sysselsättningsökningen fjärde kvartalet liksom tredje kvartalet. De två sysselsättningsintensiva branscherna handel samt uthyrning och företagstjänster stod för starka ökningar av antalet arbetade timmar med 1,6 respektive 1,9 procent. Allra starkast är uppgången i sysselsättningen liksom tidigare inom sektorn utbildning/hälso- sjukvård/omsorg med en ökning på 2,3 procent. Denna sektor har under de senaste fem åren noterats för en nedgång i sysselsättningen under endast ett kvartal, kriskvartalet tredje kvartalet 2008 med 0,6 procent.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

En annan bransch som sugit åt sig mycket arbetskraft de senaste åren är hotell & restaurang där antalet arbetade timmar fortsatte att öka i hög takt fjärde kvartalet, med 1,2 procent. Det var visserligen klart lägre än tidigare under fjolåret, men sedan vändningen kom efter andra kvartalet 2009 är utvecklingen imponerande. Sedan dess har antalet arbetade timmar ökat med sammanlagt hela 12 procent. Det motsvarar en uppgång med 7,8 procent i genomsnittligt årstakt.

Det är tillverkningsindustrin som har hållit tillbaka sysselsättningsstillväxten inom näringslivet även fjärde kvartalet med en kraftig nedgång i antalet arbetade timmar på 1,5 procent. Det är något mer än för tredje kvartalet. Den andra stora varuproducerande branschen, byggsektorn där rationaliseringsmöjligheterna inte är lika uppenbara som inom tillverkningsindustrin står för en radikalt annorlunda utveckling. Här ökade istället antalet arbetade timmar det senaste kvartalet med 2,2 procent, en stabil uppgång för sjunde kvartalet i följd.

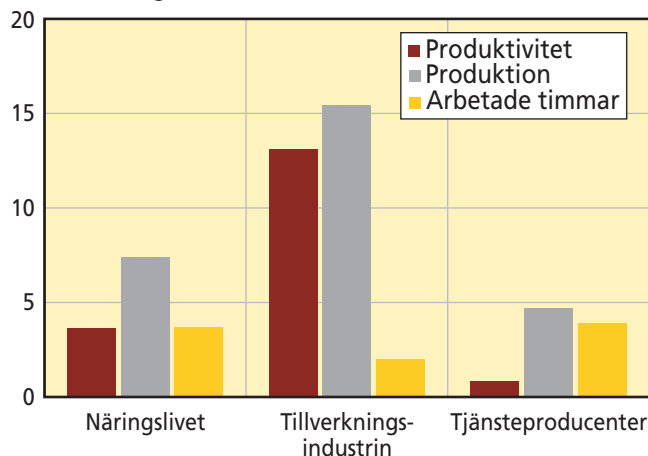
Tillväxten i arbetsproduktiviteten dämpades

Till följd av att produktionen fortsatt att utvecklas starkare än arbetsvolymen, antalet arbetade timmar, inom näringslivet har också tillväxten i arbetsproduktiviteten fortsatt att utvecklas positivt under fjärde kvartalet. Tillväxten är dock nu betydligt lägre än för de två närmast föregående kvartalen. Inom näringslivet ökade fjärde kvartalet produktionen med 1,8 procent och antalet arbetade timmar med 0,8 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan, vilket ger en tillväxt i arbetsproduktiviteten med 1 procent. Det motsvarar en ökning av arbetsproduktiviteten med 4 procent omräknat i årstakt, vilket kan jämföras med en årstakt på 6,9 procent

andra kvartalet och 8,6 procent tredje kvartalet.

Näringslivets arbetsproduktivitet

Förändring mellan 2009 och 2010. Procent

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2010

Mätt över fyra kvartal har tillväxten i arbetsproduktiviteten inom näringslivet stagnerat. Både tredje och fjärde kvartalet ökade sålunda arbetsproduktiviteten med 5,7 procent. Under dessa två kvartal är det tillverkningsindustrin med en exceptionell stark utveckling som lämnat det absolut största bidraget till produktivitetens utveckling. Tredje kvartalet ökade för tillverkningsindustrin produktionen med 19,8 procent och antalet arbetade timmar med 2,4 procent vilket gav en tillväxt i arbetsproduktiviteten med 17 procent, kalenderkorrigerat och jämfört med motsvarande kvartalet 2009. Fjärde kvartalet hade ökningen av såväl produktionen som antalet arbetade timmar stegrats till 21,7 respektive 3,7 procent, vilket gav en ungefär lika hög tillväxt i arbetsproduktiviteten, med 17,1 procent.

Arbetsproduktiviteten steg 3,6 procent 2010

Även inom den sysselsättningsintensiva tjänstesektorn har produktiviteten börjat öka om än i betydligt mindre grad än för industrin. En första svag ökning kom där andra kvartalet 2010 med 0,5 procent, en uppgång som sedan successivt stegrats till 2,6 procent fjärde kvartalet 2010. Detta kvartal ökade produktionen med 6,5 procent och arbetsvolymen med 3,8 procent.

För helåret 2010 steg arbetsproduktiviteten med 3,6 procent efter en negativ utveckling tre år i följd. Tillverkningsindustrin ökade sin arbetsproduktivitet med 13,1 procent medan ökningen för den privata tjänstesektorn begränsades till 0,8 procent.

Kontaktperson: Bo Sandén, 08-506 946 94

Arbetsmarknad

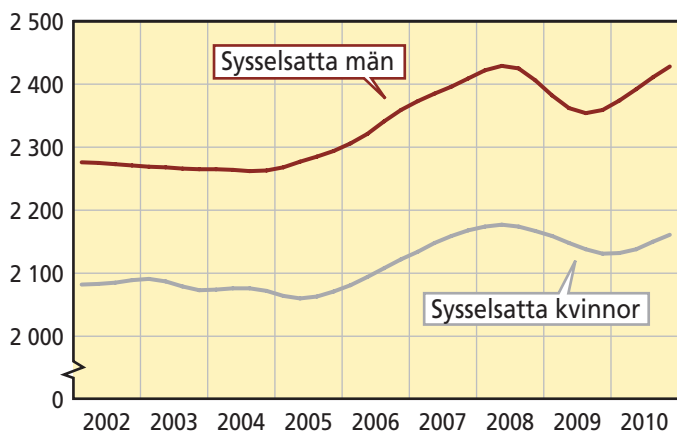
Måttlig minskning av arbetslösheten

Utvecklingen på arbetsmarknaden fjärde kvartalet 2010 var fortsatt positiv. Sysselsättningen ökade för både kvinnor och män samtidigt som arbetslösheten minskade något. Antalet vakanser och lediga jobb inom den privata sektorn ökade alltfjämt, men i en avtagande takt.

Liksom tidigare under året ökade männens sysselsättning snabbare än kvinnornas. Det kan förklaras av att behovet av nyrekryteringar varit stort inom mansdominerade branscher som industri samt bygg- och anläggning. Antalet sysselsatta män ligger nu på samma nivå som före krisen.

Sysselsatta 15–74 år efter kön

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Tusental

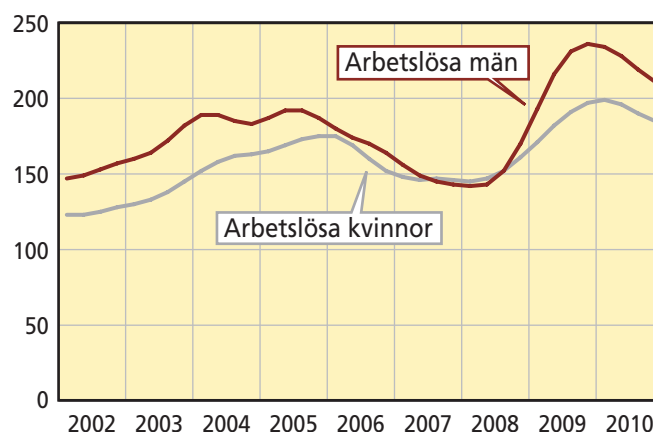
Källa: AKU och egna beräkningar¹ Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Det kanske mest intressanta i utvecklingen på arbetsmarknaden är den relativa arbetslöshetens långsamma nedgång i relation till sysselsättningens ökning. Arbetskraften, det vill säga summan av sysselsatta och arbetslösa, har ökat under hela den senaste krisperioden. Sedan det sista kvartalet 2008 har arbetskraften i åldern 15–74 år ökat med 1,4 procent. En ökning av arbetskraften leder automatiskt till en minskad relativ arbetslöshet, allt annat lika, vilket gör den långsamma minskningen desto mer uppseendeväckande.

Det är möjligt att den ökade arbetskraften de senaste åren till större del än vanligt har bestått av personer som är mindre attraktiva på arbetsmarknaden och som kanske också har svårare att finna passande jobb.

Arbetslösa 15–74 år efter kön

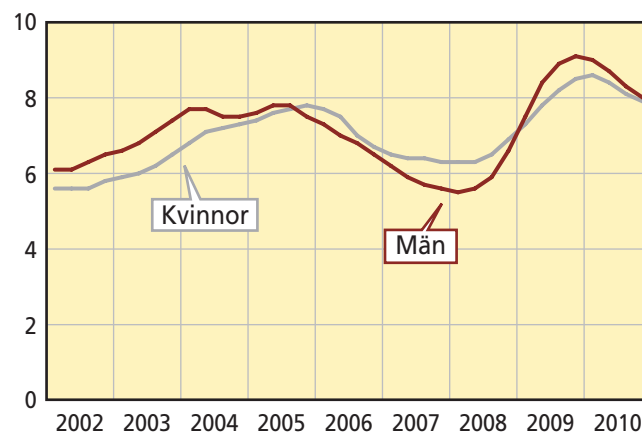
Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Tusental

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Andel arbetslösa 15–74 år efter kön

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Procent av arbetskraften

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

¹ Från och med januari 2010 publicerar AKU säsongrensade data över sysselsatta, arbetslösa m.m. Till diagrammen i denna rapport har vi beräknat kvartalsmedelvärden av dessa data med hjälp av en mall som tar hänsyn till att månaderna innehåller olika antal mätveckor. I samband därmed har vi gått över till den åldersindelning som numera är den gängse enligt AKU, nämligen 15–74 år.

Arbetsmarknaden under 2010

Om man ska sammanfatta utvecklingen på arbetsmarknaden under hela 2010, kan man notera att förbättringen av arbetsmarknadsläget denna gång kom ovanligt kort tid efter det att produktionen börjat öka igen. Det vanliga är att sysselsättningen börjar öka ett halvt till ett år senare än produktionen.

Sysselsättningen för män ökade redan från första kvartalet, medan ökningen för kvinnor kom under andra kvartalet. Förklaringen till den tidiga uppgången i sysselsättningen kan i första hand sökas inom industrin. Ovanligt många fast anställda varslades om uppsägning under andra halvåret 2008 och första halvåret 2009 på grund av den drastiska nedgången i antalet order. Redan i början av 2010 ökade emellertid ordergången igen, vilket kom arbetsgivarna att börja återanställa personal. En annan faktor har varit den positiva utvecklingen inom branschen företagstjänster, där bland annat bemanningsföretagen hör hemma.

Trots ökningen i sysselsättningen och även av arbetskraften, låg arbetslösheten kvar på en historiskt sett hög nivå under hela 2010. Den relativa arbetslösheten för män började minska under första kvartalet, medan minskningen för kvinnor blev tydlig först under tredje kvartalet.

Antalet arbetade timmar under fjärde kvartalet 2010 låg kvar på en oförändrad hög nivå.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Miljoner timmar per vecka (16–64 år)

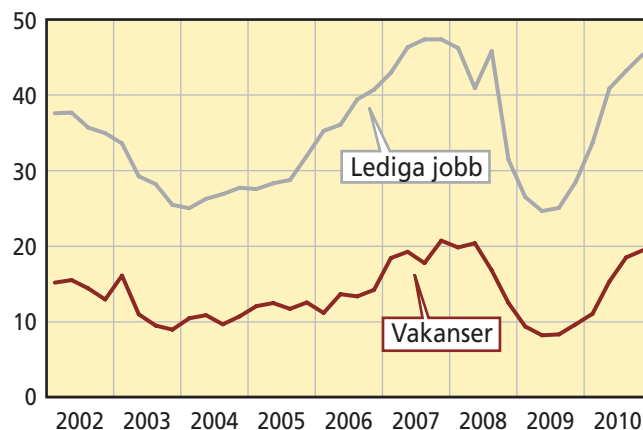

Källa: AKU och egna beräkningar¹ Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Antalet lediga jobb och vakanser inom den privata sektorn fortsatte att öka under fjärde kvartalet, men takten var avtagande.

Lediga jobb och vakanser, privat sektor

Säsongrensade kvartalsvärden. Tusental

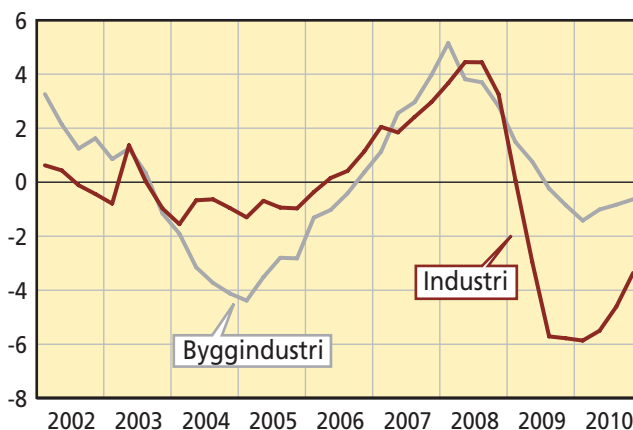

Källa: Konjunkturstatistik Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010 över vakanser (KV) och egna beräkningar

Arbetsmarknadsgapet för anställda inom industrin, det vill säga industrisysselsättningens avvikelse från en långsiktig stokastisk trend, fortsatte att minska och närmade sig därmed alltmer den långsiktiga trenden. Gapet för anställda inom byggindustrin låg nära den nivå som kan förväntas vara normal på lång sikt.

Arbetsmarknadsgap

Antal anställda i industri och byggindustri i förhållande till deras långsiktiga trender. Procent

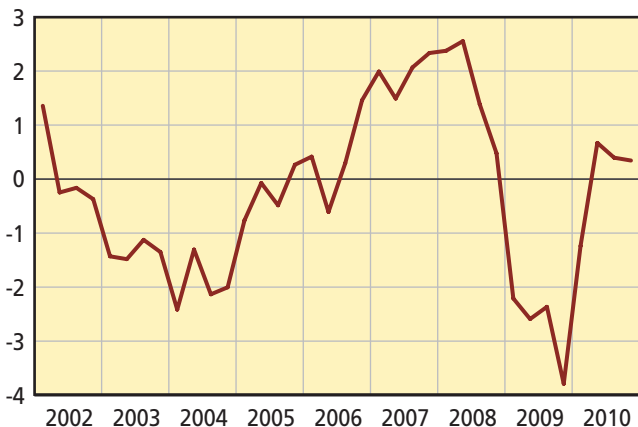
Källa: Kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KS) och egna beräkningar Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Arbetsmarknadsgapet mätt i arbetade timmar har förbättrats snabbare än mätt i antal anställda. Det innebär att antalet arbetade timmar per anställd har ökat. Detta är vanligt i konjunktrens uppgångsfas och kan hänga samman dels med att det tar tid att rekrytera personal, dels med en viss osäkerhet hos arbetsgivarna.

¹ Det föreligger ännu inga säsongrensade tidsserier över arbetade timmar i AKU. Vi har därför utfört en separat säsongrensning av denna variabel och använder här åldersgruppen 16–64 år för att få tillgång till ett tillräckligt antal observationer.

Arbetsmarknadsgap

Antal arbetade timmar i förhållande till dess långsiktiga trend (16–64 år). Procent

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Antalet varsel om uppsägning för fast anställda låg kvar på en låg nivå sista kvartalet 2010, cirka 11 000. Ett år tidigare var antalet 17 000.

Flödesstatistiken från AKU visar att riskerna för fast- och tidsbegränsat anställda att bli arbetslösa minskade betydligt fjärde kvartalet. Denna trend har i stort sett varit gällande under hela året.

Arbetslöshetsrisker

Övergångsandelar mellan olika tillstånd på arbetsmarknaden från kvartal 3 till kvartal 4 (15–74 år). Procent

År	FA → AL	TA → AL	Syss → AL
2006	0,4	7,4	1,6
2007	0,5	6,7	1,5
2008	0,7	9,2	2,0
2009	0,7	9,0	1,8
2010	0,4	7,6	1,5

Not: AL = Arbetslöshet, FA = Fast anställning, Syss = Sysselsättning, TA = Tidsbegränsad anställning

Källa: AKU

Oavsett kön ökade chansen att få ett jobb för såväl arbetslösa som personer utanför arbetskraften. Chansen att få en tidsbegränsad anställning var dock avsevärt högre än att få en fast anställning.

Jobbchanser

Övergångsandelar mellan olika tillstånd på arbetsmarknaden från kvartal 3 till kvartal 4 (15–74 år). Procent

År	AL → FA	AL → TA	EA → FA	EA → TA	TA → FA
2006	6,3	26,0	0,5	3,3	10,0
2007	5,5	24,7	0,7	3,0	12,3
2008	5,3	21,1	0,7	2,6	10,7
2009	4,3	16,8	0,6	2,4	8,1
2010	5,7	19,8	0,7	2,8	10,4

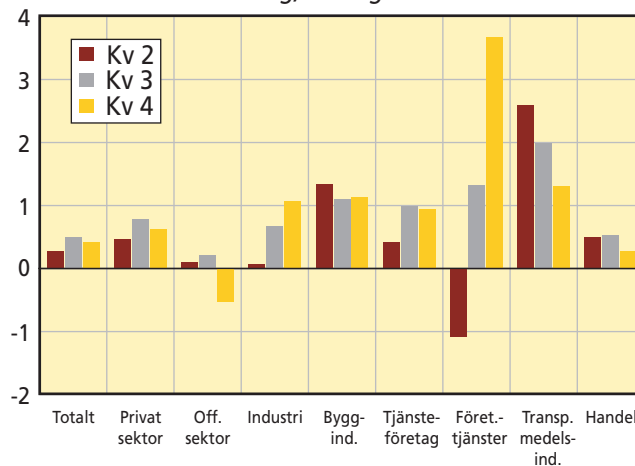
Not: AL = Arbetslöshet, EA = Ej i arbetskraften, FA = Fast anställning, TA = Tidsbegränsad anställning

Källa: AKU

Under fjärde kvartalet uppvisade de flesta branscher en positiv utveckling vad gäller antalet anställda. Företagstjänster stod för den största procentuella ökningen; särskilt markant var uppgången för arbetsförmedling och bemanningstjänster. Inom den antalsmässigt dominerande tillverkningsindustrin fortsatte antalet anställda att öka. Under samma period minskade kommuner och landsting sina anställda, medan staten ökade något.

Förändring av antal anställda andra, tredje och fjärde kvartalet 2010 från föregående kvartal efter bransch¹

Procentuell förändring, säsongrensade värden

Källa: Kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KS) och egna beräkningar

Kontaktperson: Fredrik W Andersson, 019-17 62 61

¹ Branschindelning enligt SNI 2002 (industri C+D, byggindustri F, tjänsteföretag G-O, företagstjänster 74, transportmedelsindustri 34+35 samt handel G).

Utveckling av några indikatorer på arbetsmarknadsläget

År Kvartal	Antal sysselsatta 15-74 år 1 000-tal	Andel sysselsatta av befolkn. 15-74 år Procent	Antal arbetslösa 15-74 år 1 000-tal	Andel arbetslösa av arb.kraften 15-74 år Procent	Antal personer utanför arb.kraften 15-74 år 1 000-tal	Arbetade timmar 16-64 år 1 000-tal	Antal lediga jobb 1 000-tal	Antal varsel 1 000-tal
2004 1	4 264	64,7	369	8,0	1 958	128 620	36	17
2	4 351	65,9	394	8,3	1 858	131 450	41	17
3	4 408	66,6	335	7,1	1 873	111 910	37	13
4	4 309	65,0	329	7,1	1 991	134 230	36	14
2005 1	4 266	64,2	369	8,0	2 007	129 660	38	18
2	4 361	65,5	411	8,6	1 885	137 110	46	13
3	4 418	66,2	344	7,2	1 907	115 460	38	10
4	4 352	65,1	334	7,1	1 999	138 430	45	11
2006 1	4 310	64,3	367	7,9	2 024	137 590	49	10
2	4 426	65,8	387	8,0	1 912	132 820	48	8
3	4 530	67,2	307	6,3	1 905	119 050	44	8
4	4 452	65,9	284	6,0	2 023	141 180	45	11
2007 1	4 432	65,4	323	6,8	2 020	141 610	53	9
2	4 543	66,9	335	6,8	1 917	137 730	61	6
3	4 639	68,1	269	5,5	1 905	122 550	52	7
4	4 549	66,6	264	5,5	2 018	144 550	52	8
2008 1	4 520	66,0	302	6,3	2 030	138 410	57	9
2	4 624	67,3	339	6,8	1 907	146 700	55	15
3	4 674	67,9	280	5,7	1 932	121 770	48	14
4	4 554	65,9	298	6,1	2 058	144 400	36	57
2009 1	4 466	64,5	380	7,8	2 080	136 900	38	50
2	4 525	65,2	454	9,1	1 966	135 700	36	32
3	4 548	65,3	399	8,1	2 018	120 900	28	17
4	4 459	63,8	402	8,3	2 127	136 100	33	17
2010 1	4 434	63,3	446	9,1	2 122	139 700	44	14
2	4 555	64,9	467	9,3	1 992	144 200	57	10
3	4 633	65,9	390	7,8	2 004	124 100	49	9
4	4 563	64,8	361	7,3	2 123	145 600	50	11
Källor:	AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	KV	Af

Hushållens förmögenhet och skuldsättning

Hushållens skuldsättning fortsätter att öka i snabb takt

Det pågår en intensiv diskussion i Sverige om hushållens skuldsättning och följderna om inte utlåningen till hushållen dämpas. Olika typer av nyckeltal för hushållen ger delvis olika bild och signaler om hushållens situation. Samtidigt som skuld tillväxten för hushållen fortsätter i snabb takt är förmögenheten större än någonsin. Statistiken visar också att skulderna i förhållande till den disponibla inkomsten är rekordhöga medan räntekvoten, det vill säga räntekostnader efter skatt i förhållande till inkomsten, är den lägsta på 30 år.

De svenska hushållen är fortsatt optimistiska och ökar sin konsumtion. Än så länge pekar de flesta kurvor åt rätt håll för hushållen. Arbetsmarknaden utvecklas starkare, realinkomsterna ökar om än i relativt måttlig takt och de senaste årens skattesänkningar har inneburit betydande extratillskott i plånboken. Höjda räntor i kombination med allt fler

varningar om politiska åtgärder för att kyla av en överhettad bostadsmarknad verkar dock i motsatt riktning. Finansinspektionens införande av bolånetaket i oktober 2010 kan sägas vara den första politiska åtgärden mot att begränsa hushållens skuldsättning.

SCB har tidigare skrivit artiklar och rapporter kring hushållen och med långsiktiga beskrivningar av utvecklingen över tiden av förmögenhet och skuldsättning med mera. Den senaste genomgången gjordes 2009 och speglade de senaste fyrtio årens utveckling av hushållens balansräkning. Analysen sträckte sig också över finanskrisens värsta fas och början på återhämtningen under 2009. Denna artikel avser att i form av olika ekonomiska nyckeltal belysa utvecklingen av hushållens sparande, förmögenhet och skuldsättning sedan dess.

Betoningen kommer att vara på hushållens skuldsättning och fokus är således på situationen i nuläget. De flesta tids-

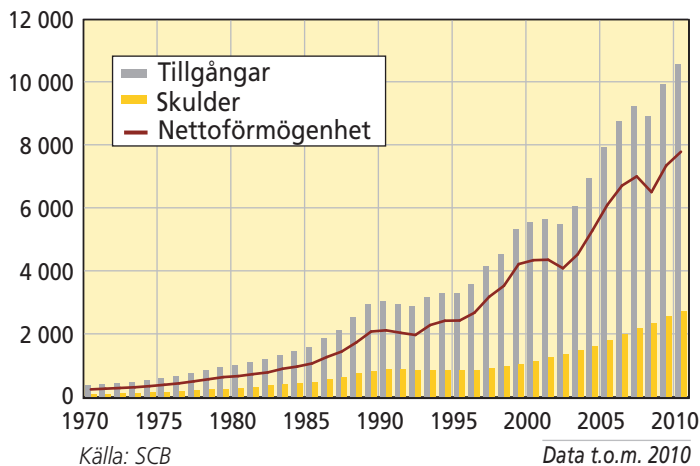
serierna sträcker sig mellan 30–40 år tillbaka i tiden för att också ge det historiska perspektivet. I slutet beskrivs mycket kortfattat utvecklingen av hushållens skuldsättning den senaste tiden efter införandet av bolånetaket hösten 2010.

Hushållens förmögenhet är större än någonsin

Hushållens balansräkning (tillgångar och skulder) fortsätter att öka och är 2010 större än någonsin. Nettoförmögenheten, tillgångar minus skulder, är också rekordstor. Vid utgången av december 2010 uppgick den till drygt 7 800 miljarder kronor. För att få ett grepp om storleken på beloppet så motsvarar det en förmögenhet per invånare på cirka 825 000 kronor.

I en rapport¹ från januari 2010 konstaterade SCB att hushållens förmögenhetsutveckling sedan 1970 fram till mitten av 2009 har präglats av två olika tendenser. Den första var att sparandet i allt större utsträckning består av förmögenhet i finansiella tillgångar², relativt förmögenhet i reala tillgångar (bostäder och tomtmark). Den andra tendensen är att förmögenheten i allt högre utsträckning ökar till följd av kraftiga värdestegringar på bostäder, aktier och fondandelar. Hushållens finansiella tillgångar har stigit från 40 procent av den totala förmögenheten till cirka 60 procent på 2000-talet. I nedanstående diagram kan man också konstatera att värdet på både tillgångar och skulder fortsätter att växa efter en avmattning under krisåret 2008.

Hushållens tillgångar och skulder
Miljarder kronor

Att redovisa skulder och tillgångar för hushållen på detta aggregerade sätt innebär att det inte går att dra några bestämda slutsatser kring enskilda hushåll eller grupper av hushålls förmögenhetsställning. Till exempel är både tillgångarna och skulderna mycket ojämnt fördelade mellan hushållen. Det kanske tydligaste exemplet avser aktieägan- det; av de hushåll som äger aktier svarar endast 5 procent för hela 80 procent av aktieförmögenheten³. En annan skevhet är att cirka 25 procent av alla fastighetsägare är helt utan bostadslån. Dessa skevheter bör man ha i åtanke vid tolkningen av de aggregerade medelvärden som beskrivs i denna artikel.

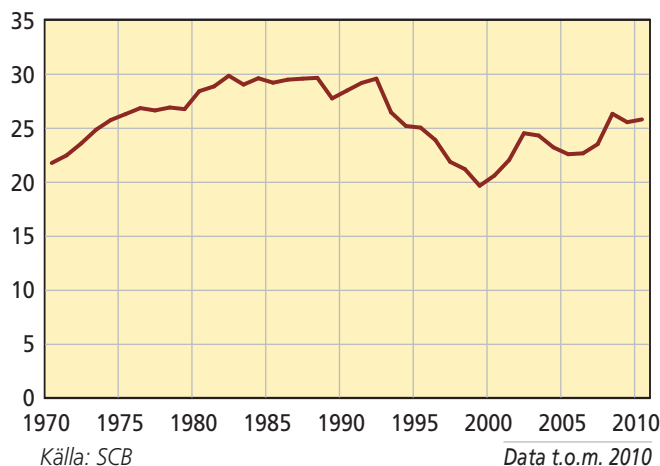
Utifrån ovanstående förmögenhetssituation kan man tycka

att hushållens finansiella situation inte är så ansträngd som den framställs i den rådande diskussionen kring bostads- skulder med mera. Stagnerande eller fallande bostads- och aktiepriser ser i ett historiskt perspektiv inte ut att minska hushållens förmögenhet på ett dramatiskt sätt, det vill säga det kan tyckas finnas en viss fallhöjd innan förmögenhets- situationen blir riktigt ansträngd. Hur ser det då ut när det gäller andra nyckeltal för hushållen när det gäller tillgångar och skulder?

Skuldsättningsgraden är relativt oförändrad efter finanskrisen

Under 2010 ökade hushållens lån med bostad som säkerhet med närmare 160 miljarder kronor enligt finansmarknads- statistiken. Trots detta har skulderna i relation till hushållens totala tillgångsmassa i princip varit oförändrad de senaste åren, kring 25 procent. Hushållens skulder består till cirka 75 procent av lån med bostad som säkerhet. Resterande skulder avser till största delen så kallade konsumtionskredi- ter (blancolån) och skulder till staten (studielån m.m.). Man kan konstatera att det fortfarande är en bit kvar till nivåerna som rådde under 1980-talet då storleken på skulderna var cirka 30 procent av tillgångarna. Jämförelsen är dock svår att göra med situationen i dagsläget eftersom de institutio- nella förhållandena förändrats påtagligt över tiden. Bland annat var skattesystemet kring skuldsättning helt annat på 70- och 80-talen. Mycket förmånlig avdragsrätt och höga marginalskatter i kombination med hög inflation gynnade skuldsättning och reallt sparande. Man fick helt enkelt mycket bra betalt för att lånefinansiera bostäder.

Hushållens skulder i förhållande till tillgångarna
Procent

Eftersom en allt större del av hushållens lån är bostadsrelate- rade är ett alternativt mått på hushållens skuldsättningsgrad att sätta de totala skulderna i relation till bostadsförmö- genheten. Finansinstitutens lån till de svenska hushållen,

¹ Tillgångar, skulder och kapitalvinster. Balansräkningarnas roll under- skattas i statistik och analys. SCB 2010.

² Finansiella tillgångar består främst av bankmedel, bostadsrättsandelar, aktier och fondandelar samt försäkringsparande.

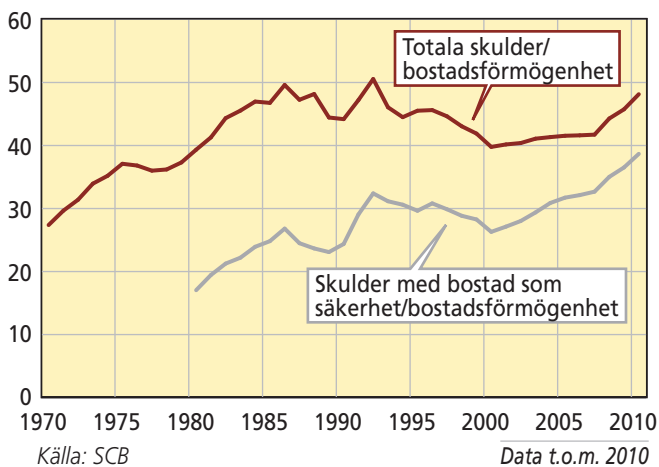
³ SCB Aktieägarstatistiken december 2010 FM 20 SM 1101.

inklusive så kallade företagshushåll, uppgick till cirka 2 500 miljarder kronor per den sista december 2010. Samtidigt värderades den samlade bostadsförmögenheten (inkl. bostadsrättsandelar och tomtmark) till cirka 5 200 miljarder kronor. Detta ger följaktligen en skuldsättningsgrad på cirka 48 procent vid utgången av 2010, se diagram nedan. År 1970 var motsvarande skuldsättningsgrad strax under 30 procent. Under loppet av 1970- och 1980-talet steg skuldsättningsgraden successivt med en topp på drygt 50 procent 1992.

Om slutligen enbart hushållens bostadsrelaterade skulder relateras till bostadsförmögenheten kan ytterligare ett mått på skuldsättningsgraden erhållas. Ett kanske bättre namn är belåningsgraden och kanske det nyckeltal baserat på stockstorheter som bäst belyser den aktuella diskussionen om hushållens skuldsättning. I den finansiella statistiken redovisas löpande hushållens låneskulder, där bostaden lämnas som säkerhet i lånet. I diagrammet är det den nedre kurvan där tillförlitliga data finns från 1980. Delvis följer de båda kurvorna varandra vilket givetvis beror på bostadslånen dominans i hushållens totala låneskulder. Att gapet mellan kurvorna minskar över tiden är en följd av att bostadslånen andel stadigt ökar.

Hushållens lån i relation till den samlade bostadsförmögenheten

Procent

Man kan således konstatera att utifrån ett antal stockbase-rade nyckeltal om hushållens tillgångar och skulder ser situationen relativt bra ut vad gäller skuldsättning och förmögenhetsutveckling. Bostadsskuldernas andel av hushållens samlade bostadsförmögenhet ökar visserligen men än så länge ökar värdet av hushållens övriga tillgångar i form av aktier, fondandelar, försäkringssparande och banksparande mer än skuldökningen. Resultatet blir påtagligt ökad nettoförmögenhet med återhämtning de senaste åren efter ett mindre hack i kurvan under finanskrisen 2008. Ett varnings-tecken är dock den kontinuerligt ökande belåningsgraden i hushållssektorn. En nedgång i bostads- och/eller aktiepriser skulle medföra en ökande skuldandel vilket pekar på riskerna i hushållens snabbt växande balansräkning. Tillgångarna är priskänsliga medan skulderna finns kvar och genererar räntekostnader oavsett aktiernas och bostädernas värdeförändringar. Med en normalisering av bostadsräntor-

na jämfört med dagens låga nivå ökar risken för priseffekter på tillgångsvärdena.

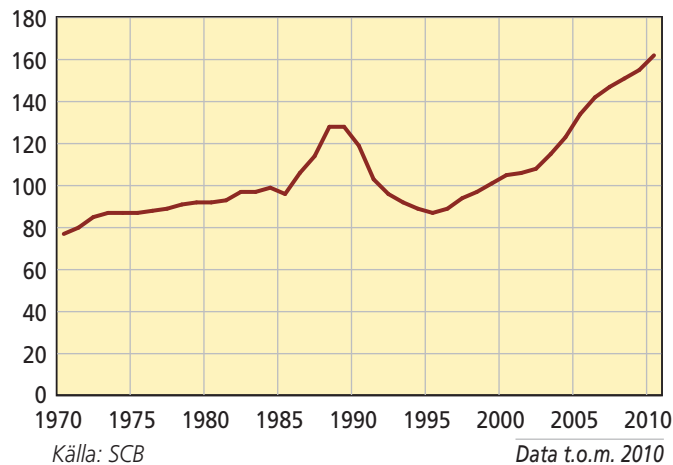
Skulder i förhållande till disponibla inkomster rekordhöga

Statistiken visar således att finanskrisen endast innebar en kortvarig nedgång i hushållens vilja och förmåga att öka sin skuldsättning genom ytterligare bostadslån. Detta beror på flera faktorer och den viktigaste är sannolikt den mycket kraftiga räntenedgången i samband med krisen, vilket medförde sjunkande kostnader för boendet trots ökad skuldsättning. Lågt bostadsbyggande i stora delar av landet med uppdrivna hus- och lägenhetspriser som följd, är en annan drivkraft som förts fram. Lägg därtill den relativt milda effekten som finanskrisen fått på hushållens ekonomi. Optimismen har bestått och det är därför inte särskilt förvånande att hushållen fortsätter att öka sin skuldsättning.

Under 2010 ökade hushållens lån med bostad som säkerhet med 160 miljarder kronor vilket innebär en ökningstakt på årsbasis på cirka åtta procent. Samtidigt ökade hushållens disponibla inkomster med knappt 1,5 procent¹. Det innebär således att hushållens bolåneskulder i relation till hushållens samlade disponibla inkomster fortsatte att öka under 2010. I diagrammet nedan framgår att de totala skulderna mätt som andel av den disponibla inkomsten i dagsläget är på den högsta nivån någonsin.

Hushållens skulder i relation till disponibel inkomst

Procent

Internationellt är också siffran på 160 procent relativt hög. Det finns dock länder som har en högre andel. I tabellen framgår motsvarande uppgifter för ett urval av europeiska länder. Siffrorna är hämtade från Eurostats databaser och sträcker sig fram till 2009². Sverige låg 2009 ungefär i mitten av de redovisade länderna. Noterbart är Nederländernas och Danmarks höga skuldsättning. Även länder som Norge

¹ SCBs kvartalsvisa nationalräkenskaper. Disponibel inkomst t.o.m. tredje kvartalet.

² Siffrorna för Sverige stämmer inte riktigt överens med värdena som är underlag till föregående diagram. Det kan bero på vissa definitionsskillnader samt att Eurostats uppgifter är lite äldre. Däremot bör tabellens siffror för länderna vara jämförbara.

och Schweiz uppvisar höga tal. Noterbart är att motsvarande värde för USA var som högst 2007 och var då "endast" 135 procent, betydligt lägre än många av de europeiska länderna.

Hushållens skulder i relation till disponibelinkomster Procent

	-00	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09
Italien	32	32	38	41	45	50	53	57	57	61
Frankrike	55	56	56	58	61	66	70	73	76	77
Belgien	62	58	60	64	66	71	74	77	79	84
Österrike	74	75	78	77	80	85	86	86	87	87
Tyskland	105	103	103	102	100	98	96	93	89	89
Finland	61	61	65	70	76	85	92	97	98	100
Spanien	69	72	79	88	99	110	123	130	127	125
Portugal	84	89	96	102	108	114	123	128	127	129
Sverige*	95	96	100	106	114	122	128	131	133	140
Storbritannien	100	105	114	123	135	137	146	152	153	149
Schweiz	156	155	161	170	172	173	173	170	168	..
Norge	119	128	128	133	142	148	172	177	177	..
Irland	109	121	137	164	183	194	198	199
Nederländerna	152	153	164	179	190	205	219	222	230	241

* Eurostats uppgifter för Sverige skiljer sig något åt från underlaget till diagrammet ovan. Källa: Eurostat

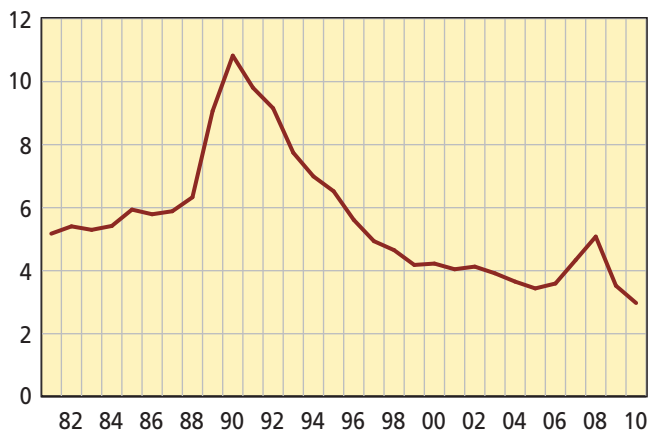
Räntekvoten är däremot rekordlåg – men känslig för räntehöjningar

Ett annat flödesmått på hushållens skuldbörda är hur stor andel av inkomsten som går till att betala räntor, den så kallade räntekvoten. I diagrammet nedan framgår att räntekvoten var stadigt sjunkande från 1990 fram till 2007. Efter 2007 medförde stigande räntor att kvoten ökade. Efter finanskrisen och de dramatiskt sjunkande boräntorna minskade räntekvoten återigen. För 2010 uppgick den till cirka 3 procent (efter skatteavdrag).

Den kraftiga ökningen av låneskulder till trots har således hushållen fått långsiktigt minskade kostnader för sina lån. Det beror givetvis främst på att boräntorna har blivit allt lägre de senaste 15 åren med undantag för några enstaka år kring millennieskiftet och strax innan den senaste finanskrisen.

Hushållens räntekvot

Ränteutgifter efter skatt i procent av disponibel inkomst

Källa: SCB samt Riksbankens stabilitetsrapport 2010:2¹

Data t.o.m. 2010

Det ska dock betonas att de räntenivåer som har gällt efter 2008 är krisräntor på extremt låg nivå och Riksbanken har redan börjat klättringen mot mer normaliserade räntenivåer. Riksbanken bedömer dock i sin Stabilitetsrapport (2010:2) att hushållen har en god motståndskraft mot höjda räntor. Hushållen med de största skulderna har i allmänhet två inkomsttagare där man kan hantera både ökade räntekostnader och högre skuldsättningsgrad till följd av eventuella prisfall på bostäder. Dock riskerar de mest högbelånade hushållen en belåningsgrad på över 100 procent samtidigt som räntekostnaderna höjs kraftigt. Detta är en mix som "marginalhushållen" sannolikt inte kommer att klara av. Riksbanken bedömer i sin rapport att räntekvoten är på sin lägsta nivå 2010 och räntehöjningarna samt ytterligare skuldsättning de närmaste åren kommer sannolikt att innebära räntekvoter på mellan 6–8 procent².

Har bolånetaket gett någon effekt på bostadslånen?

Avslutningsvis ska nämnas något om bostadslånen efter införandet av bolånetaket. Hösten 2010 beslutade Finansinspektionen om ett så kallat allmänt råd för lån med bostad som säkerhet. Det allmänna rådet var att nya bostadslån inte skulle ges till hushåll där lånets värde översteg 85 procent av bostadens marknadsvärde. Reglerna började gälla den 1 oktober och hittills finns fyra månaders statistik om bankernas kreditgivning till hushållen där bostaden är säkerhet för lånet. Efter fyra månaders statistik är det egentligen för tidigt att uttala sig om utlåningstaket har haft någon effekt på utlåningstakten.

Finansmarknadsstatistiken indikerar visserligen att ökningstakten i bankernas och bostadsinstitutens kreditgivning till bostäder har avtagit de senaste månaderna. Dock kan man se det som en fortsättning på en trend som pågått sedan slutet på 2009 eller till och med sedan slutet på 2005. Det som har ansetts som bekymmersamt är att ökningstakten avtar mycket långsamt från väldigt höga nivåer samt att den ökade under 2009 trots finanskris och lågkonjunktur. I januari 2011 är ökningstakten fortfarande cirka åtta procent på årsbasis. Det är således mer sannolikt att den avtagande ökningstakten i kreditgivningen beror på att räntehöjningarna snarare än lånetaket har gett effekt. Alla varningar om åtgärder för att få till en ordentlig dämpning av utlåningen och därmed också dämpade fastighetspriser kan också ha haft en dämpande effekt på upplåningstakten.

En följd som befarades när utlåningstaket infördes var att kreditinstituten skulle öka sin utlåning genom så kallade blacolån. I diagrammet betecknas det konsumtionskrediter. Detta tycks inte ha inträffat utan denna typ av kreditgivning har i stället minskat mer än bostadskrediterna. I december var det till och med negativ tillväxttakt. I media och i olika uttalanden från banksektorn har det också framgått att bankerna har varit relativt restriktiva med att försöka kringgå bolånetaket.

Kontaktperson: Anders Lindström, 08-506 949 09

1 Uppgiften för 2010 är en prognos av Riksbanken

2 Sveriges Riksbank Finansiell stabilitet 2010:2 sid 39–41.

Banksektorns balansomslutning

Små länder och stora banksektorer

Åren före finanskrisen skedde en ökning av banksektorns balansomslutningar i de flesta länder. Efter hösten 2008 minskade banksektorn i vissa länder, medan den fortsatte att växa i andra – om än i en långsammare takt. Större balansomslutningar är generellt förknippade med en större risk; diskrepansen mellan skuldsidans korttidsinlåning och en tillgångssida med riskfyllda tillgångar bundna på lång tid ökar i takt med omslutningen. Är utvecklingen något att oroa sig för?

I takt med att de svenska hushållen ökat sina finansiella tillgångar och skulder har också banksektorerna i många länder vuxit. I vissa fall, som Irland och Island, har storleken på banksektorn varit en direkt bidragande orsak till de finansiella problem som länderna ställts inför i samband med finanskrisen, medan andra länder har fått problem trots betydligt mindre banksektorer. Ytterligare andra länder har varit relativt förskonade från finanskrisens konsekvenser trots en förhållandevis stor banksektor. I artikeln kommer banksektorn i några europeiska länder som på olika sätt drabbats av finanskrisen att undersökas. Fokus ligger på banksektorns storlek i förhållande till BNP. De länder som valts ut är Danmark, Finland, Estland, Lettland och Litauen. De är liksom Sverige länder med en liten befolkning, och är dessutom viktiga handelspartners till Sverige. Danmark och Finland står tillsammans för 12,7 procent av Sveriges samlade export¹. Därutöver ingår EU-länderna Irland, Ungern och Portugal i jämförelsen. Artikeln är en fortsättning på tidigare artiklar i Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv om hur finanskrisens effekter kunnat avläsas i statistiken samt SCBs rapport Tillgångar, skulder och kapitalvinster (2010) vars budskap är att balansräkningar bör få större betydelse i den ekonomiska analysen.

Finanskrisen i statistiken

Hösten 2008 briserade den finanskris som under följande år blev högst påtaglig i både real och finansiell ekonomi världen över. Effekter som kunnat avläsas i balansräkningar och annan svensk statistik har beskrivits i tidigare nummer av Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv. Nedan följer en kort sammanfattning av dessa artiklar.

Den svenska banksektorns balansomslutning som andel av BNP tilltog under 1980-talet. Under krisåren mellan 1990 och 1995 minskade sedan denna andel med motsvarande 30 procent av BNP, för att därefter återigen öka i måttlig takt. Efter 2003 inleddes en kraftig expansion. Under åren 2003–2008 växte den svenska banksektorn med 90 procent till knappt 8 600 miljarder kronor, vilket motsvarar 280 procent av BNP. I slutet av 2002 var motsvarande siffra 192 procent. Att skulderna ökade snabbare än den reala sektorns skulder förklaras framförallt av internationell expansion och

ökad finansiering via värdepapper. Av bankernas skulder ökade lån till utlandet från 15 procent i mitten av 80-talet till närmare 55 procent årsskiftet 2007/2008. Denna finansiella globalisering bidrog till att Sverige kom att påverkas av finanskrisen. Detta trots att de svenska bankerna hade historiskt låga kreditförluster och dessutom en generell låg exponering mot de amerikanska subprime-produkter som var den utlösande faktorn i krisen. Riksbanken och andra myndigheter fick till följd av krisen vidta flera åtgärder för att underlätta likviditetsproblemen som uppstod på den svenska finansmarknaden och gjuta förtroende i det vacklande finanssystemet. Riksbankens balansomslutning ökade från 200 miljarder i augusti 2008 till 700 miljarder kronor vid årsskiftet 2008. I andra mindre länder var mönstret likartat. I Danmark uppvisade banksektorns totala skulder en ökning med 90 procent. I Island, som var något av ett extremfall, ökade bankernas balansomslutning från 100 procent till 900 procent av BNP mellan åren 2002 och 2008. Även efter att finanskrisen kulminerat fortsatte de svenska bankernas balansräkningar att växa, dock i en helt annan takt än tidigare. Bankernas balansomslutning minskade något efter toppen i februari 2009 då den var drygt tre gånger större än BNP. Minskningen skedde framförallt i tillgångar och skulder i utländska valutor, vilket delvis förklaras av en starkare kronkurs.

Uppbyggnad av banksektorns balansomslutning

En central uppgift för den finansiella sektorn är att ta in sparmedel och erbjuda utlåning till investerare. Detta innebär en löptidsomvandling. Monetära finansiella institut (MFI)² lånar in på korta löptider och lånar ut på långa löptider. Det betyder att insättarna har direkt, eller inom en relativt kort tid, tillgång till de pengar som de satt in, medan MFI inte på samma korta tid kan kräva tillbaka det som lånats ut. För att klara av detta krävs det att MFI kan hantera sitt behov av likviditet, bland annat genom lån mellan andra finansiella institut. MFI har tillgångar i kassa och bank, utlåning, aktier och andelar, andra räntebärande värdepapper samt övriga

1 SCB, utrikeshandel med varor 2010Q4.

2 MFI-förklaring finns i artikeln om hushållens förmögenhet, endast en hänvisning dit krävs här? I jämförelsen nedan studeras MFI-sektorns balansräkningar i olika länder. Monetära finansinstitut (MFI) är ett samlingsbegrepp för finansiella företag som tar emot inlåning från andra än monetära finansinstitut och ger krediter för egen räkning eller placerar i värdepapper. Ofta används begreppet banksektor som synonym till MFI-sektor, men till MFI räknas även centralbanker, bankfilialer till banker i utlandet, bostadsinstitut, andra monetära kreditmarknadsföretag, monetära värdepappersfonder, monetära värdepappersbolag och fondkommissionärer samt övriga monetära finansinstitut.

tillgångar, och skulder i inlåning, emitterade värdepapper och andra skulder. Bankens egna kapital är skillnaden mellan tillgångar och skulder. Det nuvarande internationella regelverket för det finansiella systemet, Basel II, har riktlinjer för hur mycket eget kapital en bank måste hålla. Kapitalbasen delas upp i primärkapital och supplementärkapital vilka tillsammans måste utgöra minst åtta procent av bankens totala riskvägda tillgångar. Primärkapitalet måste i sin tur utgöra minst hälften av kapitalbasen och av primärkapitalet ska minst hälften var kärnprimärkapital, det vill säga aktiekapital och upparbetade vinster. Det innebär att två procent kärnprimärkapital är tillräckligt för att följa Basel II. Detta har gjort det möjligt för många banker att utöka sina balansräkningar rejält¹.

MFI-sektorn som andel av BNP

Nedan studeras totala tillgångar hos sektorn monetära finansinstitut (MFI-sektorn) exklusive centralbanker. Till MFI-sektorn räknas bankfilialer till banker i utlandet som är verksamma i respektive land, så till exempel räknas svenska bankers filialer i de baltiska länderna till MFI-sektorn i de baltiska länderna och inte till Sveriges MFI-sektor. Källan för uppgifterna om MFI-sektorerna i respektive länder är ECB och uppgifterna om BNP är hämtade från Eurostat.

Under åren 2004–2010 har banksektorns andel av BNP i de länder som undersökts ökat i samtliga fall. Framförallt Irland står när det gäller banksektorns storlek i förhållande till BNP. För samtliga länder har MFI-sektorn i förhållande till BNP en positiv utveckling och verkar inte ha påverkats nämnvärt av finanskrisen. Hur kvoten ser ut påverkas givetvis inte bara av MFI-sektorns storlek utan också av storleken på BNP. Om BNP minskar mer än MFI-sektorn ökar banksektorns storlek i förhållande till BNP. Därför presenteras även diagram för varje enskilt land med både MFI-sektorns utveckling och BNP-utvecklingen.

MFI-sektorn som andel av BNP

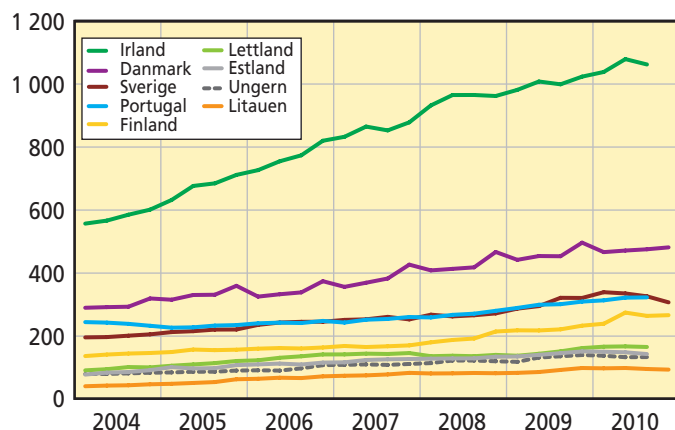
Procent

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Irland	601	712	820	878	962	1 024	1 062*
Danmark	319	360	374	427	467	497	482
Portugal	233	235	248	261	280	310	323*
Sverige	206	221	246	253	272	321	307
Finland	146	157	164	171	215	233	266
Ungern	84	91	108	112	120	140	133*
Estland	92	108	116	127	135	151	143*
Lettland	101	121	142	146	140	162	166*
Litauen	47	63	72	83	82	99	94

* Kvot per 2010K3, BNP-siffror för fjärde kvartalet 2010 är fortfarande inte tillgängliga. Källa: ECB och Eurostat

MFI-sektorn som andel av BNP

Procent

Källa: Eurostat och ECB

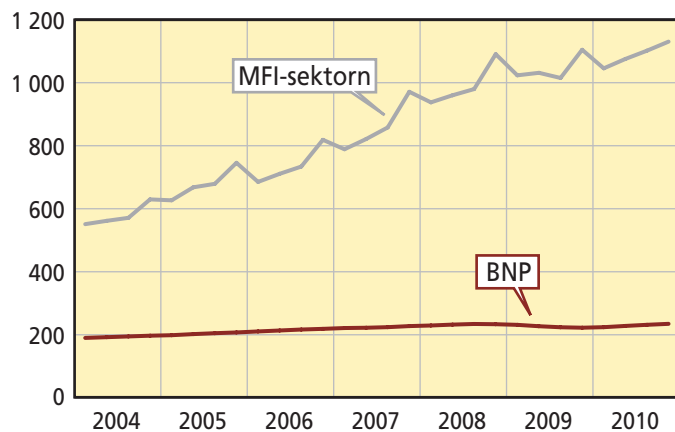
Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

MFI-sektorns utveckling i respektive land

Norden

Danmark

Miljarder euro

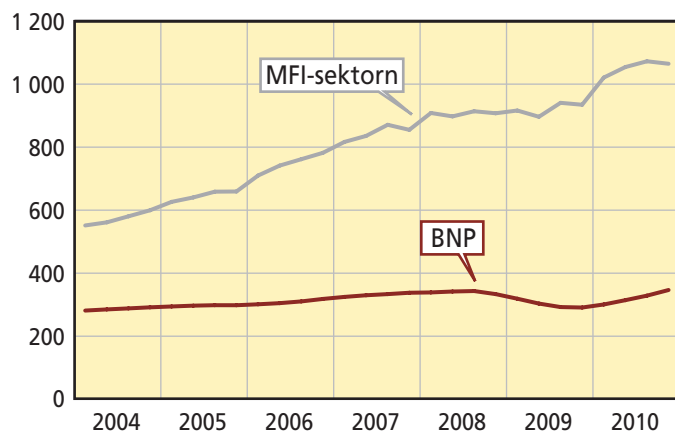

Källa: Eurostat och ECB

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Sverige

Miljarder euro

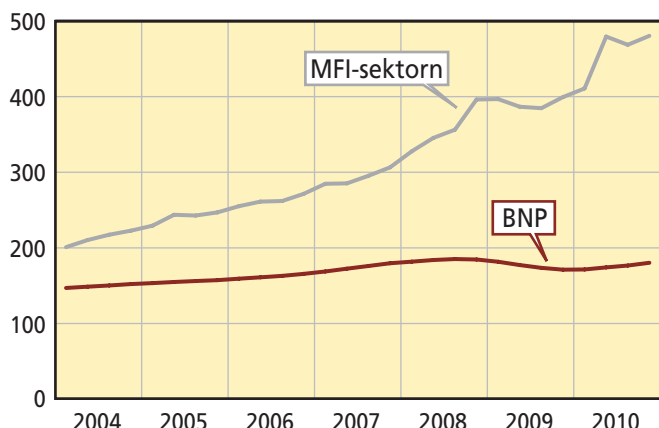

Källa: Eurostat och ECB

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

¹ Basel III, välbehövliga regler för en säkrare banksektor, anförande av Stefan Ingves 2011-02-01

Finland Miljarder euro

Källa: Eurostat och ECB

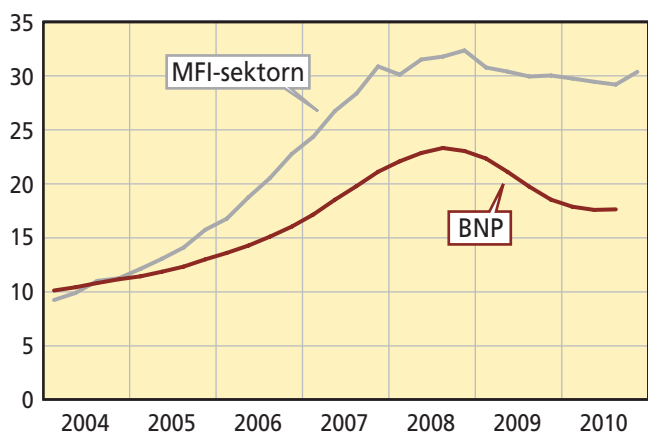
Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Danmark har många likheter med Sverige. Det är ett litet EU-land som står utanför EMU-samarbetet och har även en relativt stor MFI-sektor. I Danmark ökade MFI-sektorn kraftigt under 2000-talet, men avstannade och minskade något mellan november 2008 och september 2009. Därefter började MFI-sektorn återigen växa.

Finland är till skillnad från Sverige med i EMU-samarbetet. Sedan 2004 har den finländska MFI-sektorn vuxit rejält, i januari 2004 uppgick MFI sektorn som andel av BNP till 132 procent. Den andelen hade i september 2010 fördubblats och var då 264 procent. Även i Finland skedde en minskning av MFI-sektorn, mellan januari 2009 och oktober 2009. I Sverige har MFI-sektorn vuxit stadigt under större delen av 2000-talet, med undantag för en dämpning hösten 2008. I alla tre länderna har MFI-sektorn vuxit i en takt som är avsevärt högre än den reala tillväxttakten.

Baltikum

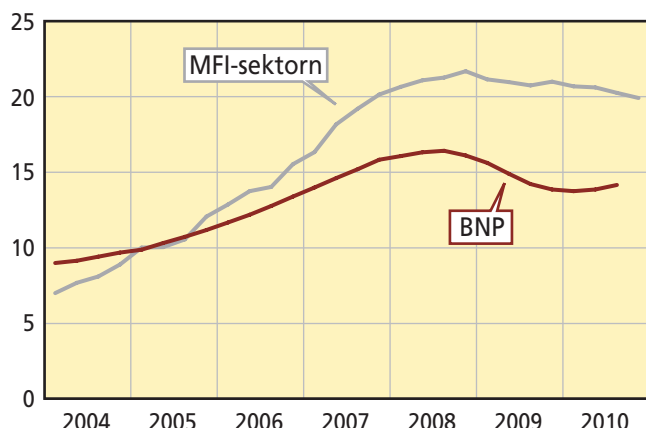
Lettland Miljarder euro

Källa: Eurostat och ECB

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

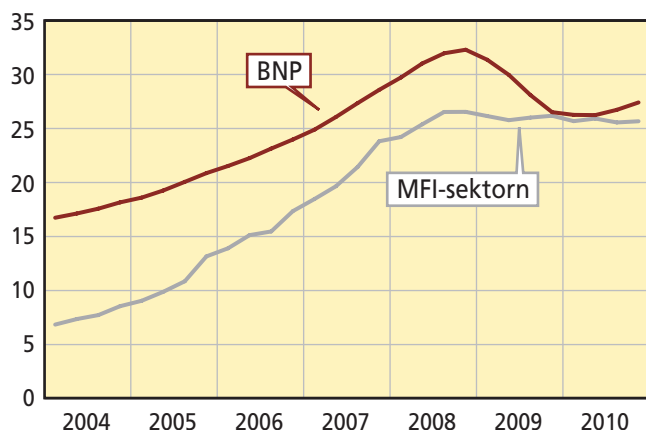
Estland Miljarder euro

Källa: Eurostat och ECB¹

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Litauen Miljarder euro

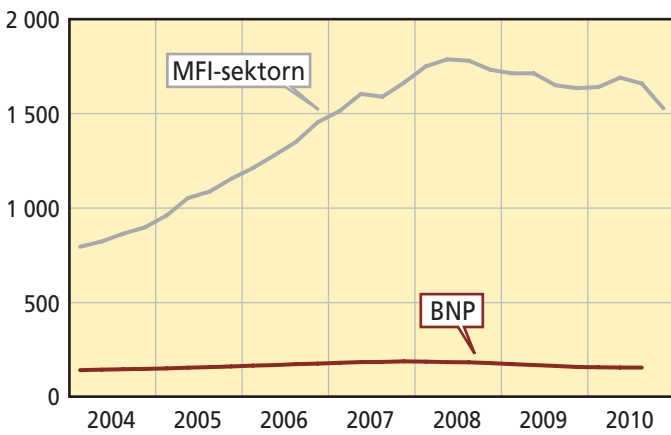
Källa: Eurostat och ECB

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

De baltiska länderna skiljer sig betydligt från de nordiska och utvecklingen är också rätt olika länderna sinsemellan. Alla tre länder har haft en stark tillväxt i både BNP och MFI-sektor fram till finanskrisen hösten 2008. I januari 2004 hade samtliga tre länder en MFI-sektor som var mindre än BNP. Estlands banksektor blev större än BNP i oktober 2005. Efter hösten 2008 har storleken sjunkit något. Samtidigt har andelen MFI/BNP fortsatt att öka till följd av att BNP minskat mer än MFI-sektorn. Lettlands MFI-sektor växte om BNP i december 2004, sedan ökade både MFI-sektorn och BNP fram till hösten 2008. Därefter har MFI-sektorns storlek varit relativt oförändrad. BNP har dock fortsatt att sjunka, vilket lett till att MFI-sektorns andel av BNP ökat. Litauens MFI-sektor har under 2000-talet varit lägre än BNP. Både BNP och MFI-sektorn ökade kraftigt under 2000-talet fram till hösten 2008. Därefter sjönk BNP medan MFI-sektorn har varit oförändrad. MFI-sektorn var därför ungefär lika stor som BNP första kvartalet 2010.

Övriga EU

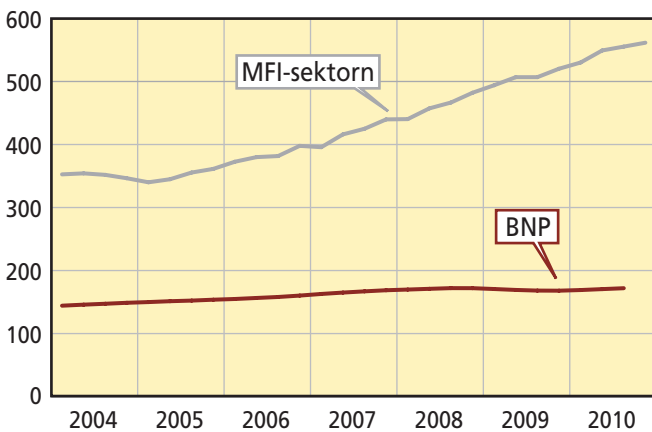
Irland Miljarder euro

Källa: Eurostat och ECB

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

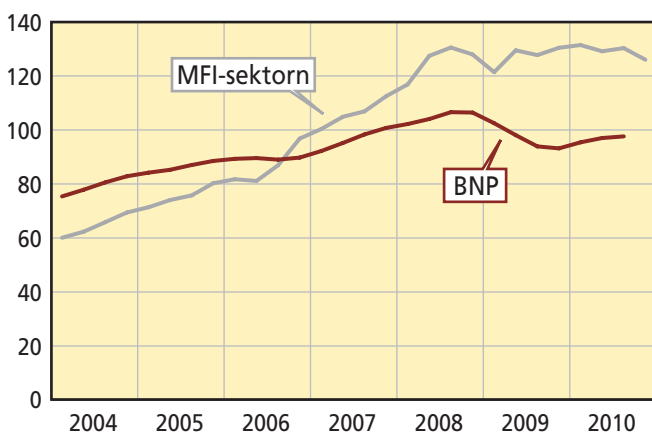
Portugal Miljarder euro

Källa: Eurostat och ECB

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Ungern Miljarder euro

Källa: Eurostat och ECB

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2010

Irland är som Sverige ett litet land men med en mycket större MFI-sektor. En påtaglig skillnad är att Irland har haft stora statsfinansiella problem efter finanskrisen och fick nödlån från EU och IMF hösten 2010. Under hela 2000-talet växte MFI-sektorn mycket kraftigt fram till hösten 2008 då den krympte i storlek. Portugals MFI-sektor har i likhet med Irlands vuxit kraftigt under 2000-talet, men med skillnaden att finanskrisen inte verkar ha haft någon effekt på MFI-sektorns tillväxt, även efter 2008 pekar utveckling stadigt uppåt. För varken Irland eller Portugal kan man se en motsvarande ökning i BNP. Ungern, som är ett litet EU-land utanför EMU har i likhet med de andra länderna haft en kraftig tillväxt i MFI-sektorn under 2000-talet där även BNP har ökat om än inte lika mycket. Först i oktober 2006 blev MFI-sektorn större än BNP. Efter 2008 har tillväxten i MFI-sektorn inte varit lika kraftig, men det faktum att BNP sjönk under samma period gör att andelen MFI/BNP ändå har ökat.

Slutsatser svåra att dra

Oavsett MFI-sektorernas initiala storlek i förhållande till BNP står det klart att den ökade i alla länder före finanskrisen. I de baltiska länderna och även i viss mån Ungern har den finansiella sektorns expansion motsvarats av en liknande real utveckling i landet. I Norden, Irland och Portugal har däremot tillväxten i den finansiella sektorn inte haft något direkt samband med BNP-tillväxten. Inte bara i de länder vi studerat här har MFI-sektorn vuxit kraftigt, i de flesta länder kan man se ett liknande mönster. I USA är MFI-sektorn ungefär lika stor som BNP, men även där har MFI-sektorn vuxit kraftigt.

I ett internationellt perspektiv ser därför inte utvecklingen som skett i Sverige ut att vara särskilt spektakulär. Å andra sidan skulle situationen kunna vara riskabel för ett exportberoende land då dess viktigaste handelspartners också har en MFI-sektor som vuxit kraftigt.

Kontaktperson: Johanna Ekblom, 08-506 946 62

Egnahemsposten i KPI

Enskilt största posten i KPI justerad

Beräkningsmetoden för den enskilt största posten i KPI, egnahemsposten, justerades i januari 2010. Egnahemsposten avser att mäta kostnadsutvecklingen för boende i småhus med äganderätt. Inom posten har räntekostnaderna störst påverkan på utvecklingen. Justeringen berör det kapitalbelopp på vilket räntekostnaden beräknas. Bakgrunden till förändringen är en diskussion om postens utformning som pågått under en längre tid och som slutligen resulterade i en justering av den tidigare metoden.

Egnahemsposten – KPI

Boendekostnadernas andel av KPI¹ under 2011 uppgår till 26 procent. Detta gör posten till den enskilt största i KPI. Diskussionen om hur boendekostnader i egnahem (småhus), som utgör nästan åtta procent av KPI, bör prismätas har under de senaste 10 åren bottnat i kritik mot den nuvarande metoden samt förslag till alternativa metoder (se till exempel SOU 1999:124² och Klevmarken 2008³). Diskussionen går dock tillbaka längre än så då redan införandet av posten förleddes av en omfattande utredning som lade grunden till den nuvarande metoden (Bostadsindexutredningen 1955⁴).

Det finns idag ingen internationellt generellt tillämpad metod för att mäta kostnaden för egnahem. Vissa länder använder en hyresekvivalentansats där utvecklingen på hyresmarknaden anses spegla kostnadsutvecklingen för egnahemsboende. Andra länder använder en användningskostnadsansats och vissa länder har helt enkelt valt att inte mäta kostnaden för egnahem på grund av svårigheterna med att hitta en lämplig metod.

Den nuvarande metoden i KPI kan beskrivas som en slags användningskostnadsansats och introducerades i samband med att egnahem började mätas i Konsumentprisindex på 1950-talet. Modellen har modifierats vid ett antal tillfällen under årens lopp och består idag av ett antal olika kostnadsområden som vägs ihop till ett totalt index för egnahem.

De olika områdena är: ränta, avskrivningar (förslitning), fastighetsskatt, försäkringsavgifter, reparationsvaror, tomträttsav-

gäld samt vatten, avlopp, renhållning och sotning.

Det område som varit mest debatterat är delindex för ränta. Delindexet avser att mäta hur räntekostnaden förändras över tiden på det totala belopp som de i respektive period aktuella ägarna har anskaffat bostäderna för, oavsett i vilken utsträckning som dessa belånats. Anledningen till att räntekostnaden beräknas på det totala beloppet är att finansieringen med eget kapital ses som en alternativkostnad för egnahemsägaren. Räntekostnaden i KPI påverkas över tiden dels av förändringar av de belopp som krävs för att finansiera boendet, dels av förändringar i räntesatserna. Delindexet består därför av två delar: ett index för räntesatsen och ett index för kapitalbeloppet (även kallat kapitalstocken).

Nytt underlag för räntekostnadsutvecklingen

Syftet med metoden är oförändrat, det vill säga att beskriva utvecklingen över tid av räntekostnaden för husens genomsnittliga anskaffningspriser. För att göra detta byggde metoden tidigare på att anskaffningspriser på den fullständiga stocken av befintliga fastigheter följdes i en databas som skapats speciellt för ändamålet. Tillägg gjordes för nybyggnation där anskaffningsvärdet för den andel av stocken som utgjorde nybyggnation antogs stiga i takt med nybyggnadspriserna. Det uppmätta värdet av fastighetsstocken multiplicerades med index för den genomsnittliga räntan. Metoden att mäta förändringen av anskaffningsvärdet på kapitalstocken drogs med flera problem vilket påverkade indexutvecklingen genom att:

- Förändringar av hur länge hushållen ägt sina fastigheter fick en direkt inverkan på indexutvecklingen.
- Nybyggnation inte fick ett korrekt genomslag på index.
- Ingen hänsyn togs till kvalitetsförändringar.

Syftet med KPI är som bekant att visa kostnadsförändringar vid oförändrad nyttonivå. Det skattar man i ett operationaliserat index genom att mäta kostnadsförändringen på en oförändrad varukorg. Det tidigare beräknings sättet för kapitalstocken uppfyllde inte detta helt. Effekten på index av förändringar i innehavstiden innebar att en utveckling mot längre innehavstider i husstocken tenderade att minska indexets ökningstakt vid långsiktigt stigande bostadspriser. En utveckling mot kortare innehavstider tenderade istället att öka indexets ökningstakt vid långsiktigt stigande bostadspriser. Innehavstiden fick således en priseffekt vilket inte är önskvärt.

I den justerade metoden som tillämpats sedan januari 2010 används istället fastighetsprisindex för att beräkna förändringen av stocken av det nedlagda kapitalet i fastigheterna.

1 För en beskrivning av de olika delarna som utgör KPI se Lundin, Oscar, 2008, Högre inflationstakt, Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv, nr 1 2008, s. 21–25.

2 SOU 1999:124. Konsumentprisindex, Betänkande från Utredningen om översyn av konsumentprisindex, Statens Offentliga Utredningar.

3 Klevmarken, Anders, 2009. Towards an applicable true cost-of-living index that incorporates housing, Journal of Economic and Social Measurement 34 (2009) sid 19–33.

4 Bostadsposten i konsumentprisindex. 1955 års bostadsindexutrednings betänkande, del I. Stockholm 1955.

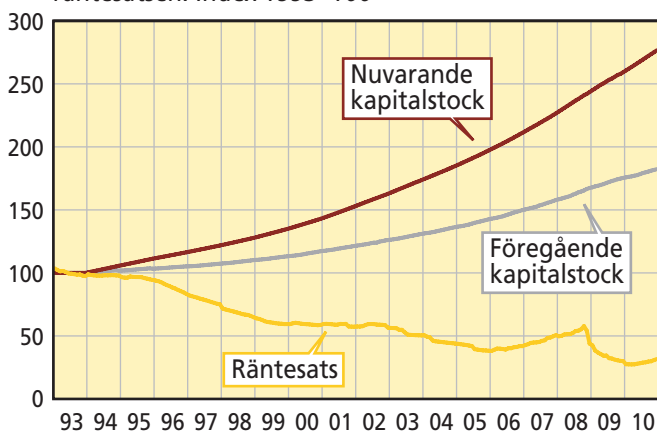
Fastighetsprisindex avser prisutvecklingen på omsatta hus, nybyggda hus innefattas inte. Trots detta är dock modellen väl tillämplig på hela husstocken eftersom jämförelser sker över en längre period. I ett sådant tidsperspektiv är utvecklingen av fastighetsprisindex och prisutvecklingen på nybyggda hus väl överensstämmande. Ytterligare en fördel med användningen av fastighetsprisindex är att det finns en inbyggd kvalitetsjustering, som i princip bygger på metoden SPAR (Sale Price over Appraisal Ratio), där taxeringsvärdet används för att konstanthålla kvaliteten över tiden.

Den nya beräkningen för indexutvecklingen syftar till att besvara frågan: Hur har husägarnas anskaffningskostnader utvecklats från referensperioden till månad m, givet en oförändrad innehavsstruktur? För mer information se Grünwald och Allansson 2010¹.

För att åskådliggöra effekterna av metodjusteringen visar nedanstående diagram utvecklingen för kapitalstocken under perioden 1993–2008. Beräkningarna är gjorda som om de hade använts i KPI.

Indexutveckling för kapitalstocken

Enligt nuvarande och tidigare beräkning samt räntesatsen. Index 1993=100

Källa: Egna beräkningar från prisstatistiken

Data t.o.m. december 2010

Den heldragna kurvan visar utvecklingen av kapitalstocken enligt nuvarande beräkning, det vill säga baserat på fastighetsprisindex. Den streckade kurvan närmast under den heldragna kurvan visar kapitalstocken beräknad enligt tidigare metod, baserad på databasen med anskaffningsvärden. Slutligen visar den understa kurvan räntesatsens utveckling under perioden. Värdena för den nuvarande kapitalstocken är baserade på simuleringsberäkningar för perioden 1993–2001. Därefter gäller de beräkningar som görs idag. Nuvarande kapitalstock stiger snabbare jämfört med föregående. Förändringarna i underlaget för metoden får dock ingen större påverkan på kort sikt men på lång sikt kan skillnaderna förväntas bli mer märkbara.

Även underlaget för delindexet vägningstalet har ändrats. Vägningstalet för räntekostnadsindex ska ange summan av viktbasårets upplupna räntekostnader på hushållens egna-

hems kapital till anskaffningspris. Beloppet utgörs alltså av både eget och lånat kapital. Det tidigare vägningstalet baserades på samma databas som indexutvecklingen. Databasen bidrog med det totala anskaffningsvärdet för kapitalstocken och till det värdet adderades nedlagt kapital för om- och tillbyggnader. Summan av dessa två multiplicerades sedan med den genomsnittliga räntesatsen för vägningstalsåret för att till sist kompletteras med nyttjandevärdet för fritidshusen.

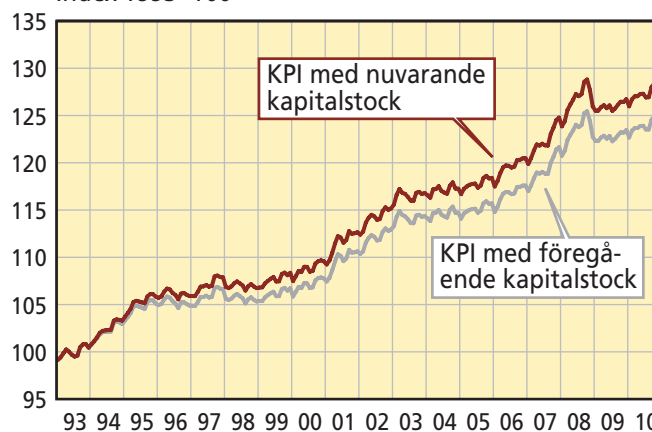
För 2011 beräknas vägningstalet något annorlunda. Kapitalstocken beräknas i vägningstalet istället med hjälp av taxeringsvärden. Taxeringsvärdet räknas upp till marknadsvärde och justeras för att approximeras anskaffningsvärdena. Skillnaderna i utfall mellan det tidigare vägningstalet och det nuvarande är små. Då vägningstalet avser två år innan aktuell mätperiod kan vägningstalet förväntas krympa de kommande åren då räntesatserna varit mycket låga de senaste tre åren. Som framgår av föregående diagram är förändringen av beräkningen för kapitalstocken av större betydelse än förändringen av beräkningen för vägningstalet.

Skillnader i utfall mellan den tidigare och nuvarande metoden på KPI totalt

För att åskådliggöra effekterna mellan nuvarande och tidigare kapitalstocksberäkningen på KPI totalt har simuleringsberäkningar gjorts med nuvarande kapitalstock för perioden 1993–2010.

Indexutveckling för KPI totalt

Nuvarande samt föregående kapitalstock. Index 1993=100

Källa: Egna beräkningar från prisstatistiken

Data t.o.m. december 2010

I diagrammet avser den översta kurvan KPI med nuvarande kapitalstocken och den understa kurvan, visar utvecklingen för KPI med föregående kapitalstock. Över perioden har samma vägningstal använts. Som ovan beskrivits i diagrammet på föregående sida har den nuvarande kapitalstocken en snabbare förändringstakt jämfört med den föregående kapitalstocken. Över den relativt långa tidsperioden var dock skillnaderna i december 2010 3,5 procentenheter.

Skribent: Olle Grünwald

Kontaktperson: Henrik Allansson, 08-506 943 31

¹ Grünwald och Allansson, 2010, Beräkning av vägningstal för räntekostnad i KPI, SCB.

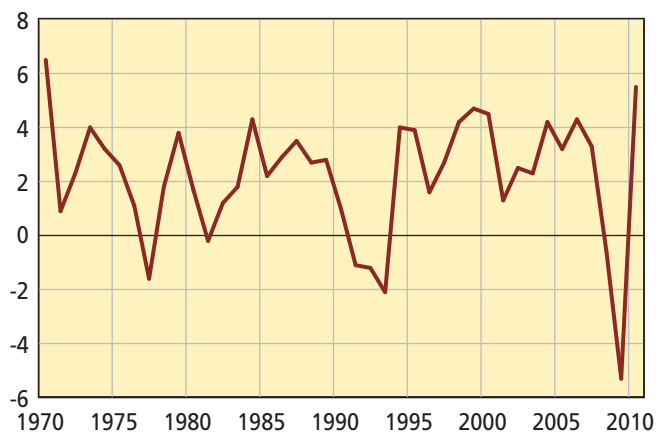
Summary

Historically high growth figures in 2010

Activity in the Swedish economy continued strongly during the fourth quarter of last year and resulted in a GDP growth rate of 5.5 percent for all of 2010. This is the highest figure since the record year of 1970, when it was 6.5 percent. Read an analysis of the statistics now being presented in *The Swedish economy – a statistical perspective, number 1/2011*.

During the fourth quarter of 2010, industrial production was once again the driving force behind the economic recovery that has been going on since the autumn of 2009. However, the production increases have tended to slow down in several sectors and households seem to be watching their spending.

Real GDP growth
Percent

Source: National accounts

Data up to and including 2010

Households continued to increase their consumption expenses at a high rate during the fourth quarter; spending was up 1.0 percent compared to the previous quarter. Similar to other areas in the economy, this implied there was a certain slowdown during the fourth quarter. Consumption in Sweden continues to increase significantly stronger than the rest of the EU. As previously, car purchases were the single main driving force of the increase in consumption, but a slowdown now seems on the way. Other items in the household budget that have risen sharply are travel and energy costs. At the same time, reduced sales volumes in

retail trade for three months in a row (Nov–Jan) indicate a more careful attitude of households. As in previous quarters last year, households have reduced their savings to finance their consumption.

Gross fixed capital formation increased by 6.3 percent during all of 2010. A sharp increase for investments in housing and machinery during the fourth quarter contributed to a strong end of the year. The investment volume is on the way back to the same level as prior to the dramatic downturn during 2008–2009. Together with investments in inventory, gross fixed capital formation contributed a considerable share to the growth in the economy during the fourth quarter.

Swedish foreign trade volumes were significantly higher at the end of 2010 than in 2009. However, this upswing was largely in line with trends for world trade. Increased trade last year meant that trade volumes are now nearly up to the same levels as before the crisis. Net exports contributed 1.1 percentage points to GDP growth in the fourth quarter, the largest contribution since the first quarter of 2006.

Development in industrial production in the fourth quarter was quite similar to that of the third quarter, but the rate of increase in production had slowed down somewhat. Industrial production increased during the fourth quarter by 1.8 percent, after increases of 2.7 percent for both the second and third quarters. This slowdown is the case for most industries. The entire downturn in industry that occurred during the financial crisis has now been recovered. In addition, employment in industry has continued to increase and was at a somewhat higher rate than the third quarter. On the whole, this led to a continued increase in productivity at a high rate during the fourth quarter. Compared to 2009, labour productivity in industry increased in 2010 by 3.6 percent.

Development on the entire labour market continued positively during the fourth quarter. Employment increased for both women and men at the same time as unemployment decreased somewhat. The number of vacancies and available jobs in the private sector increased constantly, but at a decreasing rate.

Ansvarig utgivare:

Monica Nelson Edberg

Frågor om innehållet i denna publikation kan ställas till:

Peter Buvén, redaktör	08-506 945 28
Martin Daniels, redaktör	08-506 942 64
Olle Grünwald, redaktör	
Fredrik W Andersson	019-17 62 61
Per Annerstedt	08-506 945 47
Bo Sandén	08-506 946 94

Medskribenter:

Johanna Ekblom, finansmarknad
Anders Lindström, finansmarknad

Grafisk form:

Monica Andersson 08-506 943 62

Förfrågningar kan även göras via e-post med adress: förnamn.efternamn@scb.se.

Sveriges ekonomi – Statistiskt perspektiv

ISSN 1653-3828

URN:NBN:SE:SCB-2011-A28T11101_pdf (pdf)